

कन्या महा विद्यालय पुस्तकालय

जालन्धर शहर

Exam. Code : 103201

Subject Code : 1001

B.A./B.Sc. 1st Semester

ENGLISH COMPULSORY

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—50

SECTION—A

Note : Attempt any **SIXTEEN (16)** out of given **TWENTY (20)**.

Complete the sentence with **can/can't/could/couldn't + the following verbs :**

come eat hear run sleep wait

- I. (1) I am afraid I to your party next week.
- (2) When Dan was 16, he 100 metres in 11 seconds.
- (3) 'Are you in a hurry ?' 'No, I've got plenty of time. I
- (4) I was feeling sick yesterday. I anything.
- (5) Can you speak a little louder ? I you very well.
- (6) 'You look tired'. 'Yes, I last night.

Complete the sentences. Put the verb into the correct form, **positive or negative :**

- (7) It was warm, so I off my coat. (take)
- (8) The film wasn't very good. I it much. (enjoy)
- (9) I knew she was busy so I her. (disturb)
- (10) We were very tired, so we the party early.

(leave)

- (11) The bed was very uncomfortable, I well. (sleep)
 (12) The window was open and a bird into the room.
 (fly)
 (13) The hotel wasn't very expensive. It much to
 stay. (cost)
 (14) I was in a hurry, so I time to phone you. (have)
 (15) It was hard carrying the bags. They very heavy.
 (be)

Complete the sentences using **could, couldn't or managed to** :

- (16) My brother travelled a lot. He speak five languages.
 (17) I looked everywhere for the book. But I find it.
 (18) Laura had hurt her leg and walk very well.
 (19) I looked very carefully and I see somebody in
 the distance.
 (20) My grandmother loved music. She play the piano
 very well. $1 \times 16 = 16$

SECTION-B

te : Attempt any FIVE out of the given EIGHT questions, choosing at least TWO from each prescribed text :

Tales of Life

- (1) Whom does Iona tell the story of his son's death and why ?
 (The Lament)
 (2) Write a sketch of the lady in *The Luncheon*.
 (The Luncheon)
 (3) Discuss theme of the story *The Shroud*. (The Shroud)
 (4) How did the wolf find Bertha ? (The Story Teller)

Prose for Young Learners

- (5) Give description of misers. (On Spendthrift)
 (6) What do you know about Grimsdyke ?
 (The Power of Women)
 (7) What are A.S. Hornby's views on democracy ?
 (A Dialogue on Democracy)
 (8) Bring out the theme of the story *Symptoms*.
 (Symptoms)

$3 \times 5 = 15$

- III. Give meaning of the following words and use them in sentences of your own :

Triumph, Phantom, Fare, Anticipate, Buy, Exert

$1 \times 5 = 5$

SECTION-C

Note : Attempt any **one** of the following :

- IV. Write story of '*The Umbrella*' in your own words.

OR

Write a character sketch of the bachelor in *The Story Teller*.

$1 \times 7 = 7$

- V. Write a paragraph on any one of the following :

- (1) College Life
 (2) Life in a Big City.

$1 \times 7 = 7$

ਕਨ੍ਧਾ ਮਹਾ ਵਿਧਾਲਾਯ ਪੁਸਤਕਾਲਯ

ਜਲੰਧਰ ਸ਼ਹਰ

Exam. Code : 103201

Subject Code : 1002

B.A./B.Sc. 1st Semester

PUNJABI COMPULSORY

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—50

ਨੋਟ : ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ।

1. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਲਿਖੋ :
ਤੇਰੇ ਹਜ਼ੂਰ ਮੇਰੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ

ਜਾਂ

ਰਾਧਾ ਸੰਦੇਸ਼।

10

2. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਕਲਾਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ
ਗੁਣ ਲਿਖੋ :
ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ

ਜਾਂ

ਪ੍ਰਿਥਵੀਰਾਜ ਕਪੂਰ।

10

3. ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਪੈਰਾ ਲਿਖੋ :
ਨਾਰੀ ਸ਼ਸਕਤੀਕਰਨ, ਭਾਸ਼ਣ ਕਲਾ, ਵੋਟ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ 5
4. ਪੈਰਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿਉ :

ਅੱਜ-ਕਲ੍ਹ ਅਸੀਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨੌਜਵਾਨ ਮੁੰਡੇ ਕੁੜੀਆਂ
ਦੀ ਹੁੱਲੜਬਾਜ਼ੀ, ਉਹਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਚੋਰੀਆਂ, ਕਤਲ ਆਦਿ
ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਆਮ ਪੜਦੇ ਹਾਂ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਆਤਮ
ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਵੀ

ਦੋ ਪ੍ਰੋੜ ਮਨੁੱਖ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਇਹੋ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੱਜ-ਕਲ੍ਹ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਸੇਧ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਮਾੜੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕੁੱਝ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਅੱਜ-ਕਲ੍ਹ ਤਾਂ ਸਕੂਲ ਕਾਲਜ ਬਹੁਤੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਖੁਲ੍ਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤੇ ਮਾਪੇ ਵੀ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ ? ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮਾਪੇ ਜਾਂ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਜਾਂ ਮੰਤਵ ਵੱਲ ਵਧਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੀਵਨ ਸੇਧ ਜਾਂ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ, ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਾਲਾਤ, ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਸ਼ੌਂਕ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪ ਹੀ ਲੱਭਣਾ ਅਤੇ ਮਿਥਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਪਿਆਂ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਬੰਦ ਖਿੜਕੀਆਂ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਣ ਅਤੇ ਉਹ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਆਪ ਚੁਣਨ ਦੇਣ। ਇਸ ਸੇਧ ਵੱਲ ਵਧਦਿਆਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਆ ਸਕਦੀਆਂ ਹੋਣ ਉਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਛੇ ਤੁਰਨ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਨਾ ਕਰਨ।

- (1) ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਰ੍ਹੇ ਦਾ ਢੁਕਵਾਂ ਸਿਰਲੇਖ ਲਿਖੋ।
- (2) ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ?
- (3) ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਪੈਰ੍ਹੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਸੇਧ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ?
- (4) ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਕਿਸ ਨੇ ਮਿੱਥਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?
- (5) ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸੇਧ ਦੇਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ?

5

5. ਪੰਜਾਬੀ ਉਪਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਪਛਾਣ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਜਾਂ

ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਟਕਸਾਲੀ ਰੂਪ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਉ।

10

6. ਕੋਈ ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ :

ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।

ਜਾਂ

ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰੋ।

ਜਾਂ

ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਅਧਿਆਪਨ ਪਹਿਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਉਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ?

ਜਾਂ

ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਸਮੇਂ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰੋ।

5+5=10

जालन्धर शहर Exam. Code: 103201

Subject Code: 1003

B.A./B.Sc. Ist Semester

FINE ARTS

(Drawing and Painting)

Time Allowed—Three Hours] [Maximum Marks—50

Note :—(1) Attempt **ALL** the **25** questions from Section A.
All the questions are of **1** mark each.

(2) Attempt any **5** questions from Section B. Each question carries **5** marks.

SECTION—A

1. Give time and location of Pre-historic Caves in India.
2. Define Bhava.
3. Define Varnika Bhanga.
4. Who was Vatasyan ?
5. Explain Cool colours.
6. What are Tertiary colours ?
7. Define complementary colours. Give example.
8. What is a good composition ?
9. How are light and shade important in Painting ?
10. Explain different types of texture.

11. Name two types of lines. Give examples.
12. What is line ?
13. Differentiate between two types of Perspective.
14. How can Rhythm be achieved in art ?
15. Explain 'Balance'.
16. Define 'Harmony in art'.
17. What is a 'Viraha' ?
18. Who is a 'Bodhisattva' ?
19. Give the time period and geographical location of Indus Valley Civilization.
20. Give the specifications of the Dancing girl.
21. What is the importance of colour in painting ?
22. Who was Queen Maya ?
23. What is the meaning of Pashupati ?
24. What is understood by Iconography ?
25. What is the process of metal casting ? $1 \times 25 = 25$

SECTION—B

1. Give a detailed note on Bhim-Betka Cave paintings.
2. How important were the six limbs of painting in Ancient Indian art ?
3. What are the elements of Art ? How important are they in painting ?
4. Give the qualities for a good composition.

5. Give the relevance of perspective and foreshortening in Drawing.
6. Write a note on the 'Dying Princess' painting.
7. Narrate the characteristics of the painting 'Bodhisattva Padampani'.
8. Attempt any **TWO** :—
 - (i) Mother Goddess
 - (ii) Dream of Queen Maya
 - (iii) Chhadanta Jataka. $5 \times 5 = 25$

(Punjabi Version)

- ਨੋਟ :—** (1) ਭਾਗ ਓ ਦੇ ਸਾਰੇ 25 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ 1 ਅੰਕ ਹੈ।
- (2) ਭਾਗ ਅ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ 5 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 5 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—ਓ

1. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀ-ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਫ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨ ਦੱਸੋ।
2. ਭਾਵ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰੋ।
3. ਵਰਨਿਕਾ ਭੰਗਾ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰੋ।
4. ਵਟਸਯਾਨ (Vatasyan) ਕੌਣ ਸੀ ?
5. ਸ਼ਾਂਤ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
6. ਤੀਜੇ (Tertiary) ਰੰਗ ਕੀ ਹਨ ?

7. ਪੂਰਕ ਰੰਗ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰੋ। ਉਦਾਹਰਣ ਦਿਉ।
8. ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਰਚਨਾ ਕੀ ਹੈ ?
9. ਪੇਂਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਚਾਨਣ ਅਤੇ ਛਾਇਆ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ ?
10. ਵਿਭਿੰਨ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਟੈਕਸਟਚਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
11. ਦੋ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖੋ। ਉਦਾਹਰਣ ਦਿਉ।
12. ਰੇਖਾ (line) ਕੀ ਹੈ ?
13. ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਪੇਖਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।
14. ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਤਾਲਮੇਲ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ?
15. ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
16. 'ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਇਕਸਾਰਤਾ' ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰੋ।
17. 'ਵਿਰਹਾ' ਕੀ ਹੈ ?
18. 'ਬੋਧੀਸ਼ਤਵ' ਕੌਣ ਹੈ ?
19. ਸਿੰਧੂ ਘਾਟੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅਵਧੀ ਅਤੇ ਭੂਗੋਲਿਕ ਸਥਾਨ ਦੱਸੋ।
20. ਡਾਂਸਿੰਗ ਕੁੜੀ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੱਸੋ।
21. ਪੇਂਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਰੰਗ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਕੀ ਹੈ ?
22. ਰਾਣੀ ਮਾਇਆ ਕੌਣ ਸੀ ?
23. ਪਸ਼ੁਪਤੀ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ?
24. ਆਈਕੋਨੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
25. ਮੈਟਲ ਕਾਸਟਿੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੀ ਹੈ ? $1 \times 25 = 25$

भाग-अ

1. ਭੀਮ-ਬੇਟਕਾ ਗੁਫਾ ਦੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
2. ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤੀ ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਦੇ ਛੇ ਅੰਗ ਕਿੰਨੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਨ ?
3. ਕਲਾ ਦੇ ਤੱਤ ਕੀ ਹਨ ? ਉਹ ਪੇਂਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ ?
4. ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਰਚਨਾ ਲਈ ਗੁਣ ਦੱਸੋ।
5. ਡਰਾਇੰਗ ਵਿੱਚ ਪਰਿਪੇਖ ਅਤੇ ਪੂਰਵ-ਅਨੁਮਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ ਦੱਸੋ।
6. 'ਮਰਨ ਵਾਲੀ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ' ਪੇਂਟਿੰਗ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
7. ਬੋਧੀਸ਼ਤਵ ਪਦਮਪਾਣੀ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
8. ਕੋਈ ਵੀ ਦੋ ਕਰੋ :
(i) ਮਾਂ ਦੇਵੀ
(ii) ਰਾਣੀ ਮਾਇਆ ਦਾ ਸੁਪਨਾ
(iii) ਛਦੰਤ ਜਾਤਕ।

5×5=25

(Hindi Version)

- नोट :— (1) भाग क के सभी 25 प्रश्न करें। प्रत्येक प्रश्न का 1 अंक है।
- (2) भाग ख में से कोई 5 प्रश्न कीजिए। प्रत्येक प्रश्न के 5 अंक हैं।

भाग-क

1. भारत में पूर्व ऐतिहासिक गुफाओं का समय और स्थान बताइए।
2. भाव को परिभाषित करें।

3. वर्णिका भंगा को परिभाषित करें।
4. वटस्यान (Vatasyan) कौन था ?
5. शांत रंगों की व्याख्या करें।
6. तृतीयक रंग क्या हैं ?
7. पूरक रंगों को परिभाषित करें। उदाहरण दीजिए।
8. एक अच्छी रचना क्या है ?
9. चित्रकारी में प्रकाश और छाया कैसे महत्वपूर्ण हैं ?
10. विभिन्न प्रकार की बनावट की व्याख्या करें।
11. दो प्रकार की लाइनों का नाम लिखें। उदाहरण दीजिए।
12. रेखा (line) क्या है ?
13. दो प्रकार के परिप्रेक्ष्य के बीच अंतर स्पष्ट करें।
14. कला में ताल कैसे प्राप्त किया जा सकता है ?
15. 'संतुलन' की व्याख्या कीजिए।
16. 'कला में सुमेल' को परिभाषित करें।
17. 'वीरहा' क्या है ?
18. 'बोधिसत्व' कौन है ?
19. सिंधु घाटी सभ्यता की समय अवधि और भौगोलिक स्थान बताइए।
20. नृत्य करती लड़की की विशिष्टताओं को बताएं।
21. चित्रकला में रंगों का महत्व क्या है ?
22. रानी माया कौन थी ?
23. पशुपति का अर्थ क्या है ?
24. आकृति विज्ञान द्वारा क्या समझा जाता है ?
25. धातु कास्टिंग की प्रक्रिया क्या है ?

1×25=25

भाग-ख

1. भीम-बेटका गुफा चित्रों पर एक विस्तृत नोट लिखिए।
2. प्राचीन भारतीय कला में चित्रकारी के छः अंग कितने महत्वपूर्ण थे ?
3. कला के तत्व क्या हैं ? वे पेंटिंग में कितने महत्वपूर्ण हैं ?
4. एक अच्छी संरचना के लिए गुण बताइए।
5. आरेखण में परिप्रेक्ष्य और पूर्वाभ्यास की प्रासंगिकता बताइए।
6. 'मरने वाली राजकुमारी' चित्रकला पर एक नोट लिखें।
7. चित्रकारी 'बोधिसत्व पद्मपानी' की विशेषताओं को बताइए।
8. कोई भी दो कीजिए :
(i) माता देवी
(ii) रानी माया का सपना
(iii) छंदत जातक।

5×5=25

कन्या महा विद्यालय पुस्तकालय

जालन्धर शहर

Exam. Code : 103201

Subject Code : 1006

B.A./B.Sc. 1st Semester

COMPUTER SCIENCE

(Computer Fundamentals & PC Software)

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—75

Note :— Attempt any *five* questions. All questions carry equal marks.

1. What is a Computer ? Discuss the uses and applications of computers in detail.
2. What is Memory ? What are the types of Computer Memory ? Differentiate between RAM and ROM.
3. What are the random access storage devices ? Discuss the functional characteristics and storage organization of magnetic discs.
4. Discuss the salient features of Windows. Also discuss the structure of Windows.
5. What are the various formatting options available in MS Word ? Discuss each with an example.

6. (a) How tables and charts are created in Word ? What are the various layouts of tables in Word ?
- (b) Discuss with examples the following options :
 - (i) Auto correct
 - (ii) Auto complete
 - (iii) Auto text.
7. Discuss in detail the various elements of PowerPoint.
8. (a) What is the purpose of using outline view in PowerPoint ? Explain.
- (b) Write the procedure of setting time intervals between slides of a presentation.
- (c) What is the difference between slide design and slide layout ? Explain.

Exam. Code : 103201

Subject Code : 1008

B.A./B.Sc. Ist Semester

COMPUTER APPLICATION

(Computer Fundamental and PC Software)

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—75

Note :- There are 8 questions. Do any 5 questions out of them. Every question is of 15 marks.

1. (a) Explain the various uses of Computers. 5
- (b) What is booting process ? 5
- (c) Explain in detail working of MICR. 5
2. (a) Differentiate between Joystick and Mouse. 5
- (b) Explain different types of RAM. 5
- (c) What is primary storage ? 5
3. (a) Explain use of light pen. 5
- (b) Explain CPU control unit diagrammatically. 5
- (c) Write about five output devices. 5
4. (a) What do you mean by networking ? 5
- (b) Explain roles of naming a file in Windows Vista. 5
- (c) What is PROM ? 5

5. (a) What is the use of a Web Browser ? 5
- (b) Explain sleep mode in Windows Vista. 5
- (c) Differentiate between CD and DVD. 5
6. (a) Explain use of frames to position objects in MS-Word. 7
- (b) How do we create a table in MS-Word ? Explain table formatting. 8
7. (a) Explain the use of MS-PowerPoint. 5
- (b) Explain note view and outline view in MS-PowerPoint. 5
- (c) What is speech recognition ? 5
8. (a) What is use of a template in MS-Word ? Give examples. 7
- (b) Explain monochrome and color monitors. 8

ਕਥਾ ਸਭਾ ਲਿਬਰੇਰੀ ਪੁਸਤਕਾਲਯ

ਜਲੰਧਰ ਸ਼ਹਰ

Exam. Code : 103201

Subject Code : 1013

B.A./B.Sc. Ist Semester

PUNJABI ELECTIVE

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—100

1. ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੋ ਕਾਵਿ-ਟੋਟਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗ-ਸਹਿਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ :

(ੳ) ਅੰਨ-ਦਾਤਾ!

ਮੈਂ ਚੰਮ ਦੀ ਗੁੱਡੀ, ਖੇਡ ਲੈ, ਖਿਡਾ ਲੈ
ਲਹੂ ਦਾ ਪਿਆਲਾ, ਪੀ ਲੈ, ਪਿਲਾ ਲੈ।
ਤੇਰੇ ਸਾਹਵੇਂ ਖੜੀ ਹਾਂ ਅਹਿ, ਵਰਤਣ ਦੀ ਸ਼ੈ, ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੇਂ
ਵਰਤ ਲੈ।

ਉੱਗੀ ਹਾਂ, ਪਿਸੀ ਹਾਂ, ਗੁੱਝੀ ਹਾਂ, ਵਿਲੀ ਹਾਂ
ਤੇ ਅਜ ਤੱਤੇ ਤਵੇ ਉੱਤੇ ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੇ ਪਰਤ ਲੈ।

(ਅ) ਰੋਜ਼ ਉਸ ਦਾ ਹਾਰ ਟੁੱਟ ਜਾਇਆ ਕਰੇ,
ਮੁਸਕਰਾਂਦੀ ਆ ਕੇ ਬਣਵਾਇਆ ਕਰੇ।
ਮੇਰੇ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਕਿ ਟੁੱਟਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ?
ਪਾ ਕੇ ਵਲ ਗਰਦਨ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਾਇਆ ਕਰੇ।
ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਦਿਆ ਸਾਇਆ ਕਰੇ ਖੁਸ਼ਬੂ ਦੀ ਸ਼ਾਖ,
ਉਹ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਲਹਿਰਾਇਆ ਕਰੇ।

(ੲ) ਤੱਕ ਲੈ ਮਹਿਕਦੀਆਂ ਗੁਲਜ਼ਾਰਾਂ
ਮਾਣ ਲੈ ਕੁਝ ਚਿਰ ਮੌਜ ਬਹਾਰਾਂ
ਜਾਂਦਾ ਪੱਲੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈ ਜਾਵੀਂ
ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋਂ
ਦੋ ਪਲ ਹੋਰ ਖਲੋ।
ਪ੍ਰੰਝ ਦਿਆ ਤੇਰੇ ਮੱਥੇ ਉੱਤੇ
ਮੁੜ੍ਹਕਾ ਰਿਹਾ ਏ ਚੋ
ਦੋ ਪਲ ਹੋਰ ਖਲੋ।

- (ਸ) ਮੇਰਾ ਕੱਜਣ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦੇ
ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਤੋਂ ਤੇਰੀ ਪੋਸ਼ਾਕ ਨੇ
ਮੈਨੂੰ ਹੰਢਾਇਆ ਏ
ਮੇਰੀ ਕਾਇਆ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਮੁਸ਼ਕ ਚੱਲੀ ਏ
ਪਰਾਏ ਪਰਦਿਆਂ ਅੰਦਰ
ਮੈਨੂੰ ਸੁਹੰਢਣ ਆਪਣਾ ਦੇ ਦੇ
ਪਹਿਲ ਵਾਰੀ ਪਹਿਣ ਕੇ ਜੋ
ਤੇਰੀ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਆਇਆ ਸ

20

2. ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਵਰਣਨ ਕਰੋ :

- (ੳ) ਕੇਵਲ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ
(ਅ) ਜਟੀਆਂ ਦਾ ਗੀਤ

ਜਾਂ

ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਵਿ ਜਗਤ ਲਈ
ਯੋਗਦਾਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਓ।

10

3. ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਪੰਜ ਮਲਟੀਪਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਦਿਓ :

- (1) 'ਜਵਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ' ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਕੀ ਹੈ ?
(ੳ) ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਬੇਪਰਵਾਹ ਤੇ ਅਲਬੇਲਾ ਸੁਭਾਅ
(ਅ) ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਡੀਲ-ਡੌਲ
(ੲ) ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ
(ਸ) ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ
- (2) 'ਜਾਇਦਾਦ' ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਕਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਕਿਸਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹੈ ?
(ੳ) ਸੋਨੇ ਨੂੰ (ਅ) ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ
(ੲ) ਮਕਾਨ ਨੂੰ (ਸ) ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ

- (3) 'ਆਖਾਂ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ' ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦੁਖਾਂਤ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ?

(ੳ) ਸੰਨ 1984 ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ

(ਅ) ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ

(ੲ) ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਵੰਡ

(ਸ) 1962 ਦਾ ਭਾਰਤ-ਚੀਨ ਯੁੱਧ

- (4) 'ਮਰਸੀਆ' ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

(ੳ) ਕਿਸੇ ਦੀ ਮੌਤ ਸੰਬੰਧੀ ਲਿਖੀ ਕਵਿਤਾ

(ਅ) ਹਾਸ-ਰਸੀ ਕਵਿਤਾ

(ੲ) ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਕਵਿਤਾ

(ਸ) ਸੰਗੀਤਾਤਮਕ

- (5) 'ਲੋਹ ਕਥਾ' ਕਿਸ ਕਵੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ?

(ੳ) ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ (ਅ) ਜਗਤਾਰ

(ੲ) ਪਾਸ਼

(ਸ) ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ 10

4. ਨਾਵਲ 'ਸਿਮਟਦਾ ਆਕਾਸ' ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨਕਸਲਵਾੜੀ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਸ ਅਧਾਰਿਤ ਨਾਵਲ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਸਤੂ ਸਬੰਧੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਜਾਂ

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਦੋ ਪਾਤਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦਾ ਪਾਤਰ ਚਿਤਰਨ ਪੇਸ਼ ਕਰੋ :

ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਮਨਜੀਤ। 20

5. ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਇਕਾਂਗੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਬਿਆਨ ਕਰੋ :

(1) ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ

(2) ਅੱਖ ਅੱਗੇ ਕੱਖ

ਜਾਂ

ਡਾ. ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਇਕਾਂਗੀ ਨੂੰ ਦੇਣ ਉਪਰ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 20

6. ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਦਿਓ :
 - (1) ਈਸ਼ਵਰ ਚੰਦਰ ਨੰਦਾ ਨੇ ਕਿਹੜੀਆਂ-ਕਿਹੜੀਆਂ ਸਮਾਜਕ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਟਕੀ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ?
 - (2) ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਦੇ ਕਿਸ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ?
 - (3) ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਔਲਖ ਨੇ ਇਕਾਂਗੀ 'ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ' ਵਿੱਚ ਸੱਚੀ ਕਿਰਤ ਤੇ ਕਿਰਤੀ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ?
 - (4) ਇਕਾਂਗੀ 'ਕੁੱਤਾ ਤੇ ਮਨੁੱਖ' ਵਿੱਚ ਇਕਾਂਗੀਕਾਰ ਕਿਉਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪਸ਼ੂ ਤੋਂ ਵੀ ਘਟਿਆ ਆਖਦਾ ਹੈ ?
 - (5) ਡਾਕਟਰ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੋ ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਨਾਟਕਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।
 - (6) ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਨਕਸਲਵਾੜੀ ਲਹਿਰ ਕਿਉਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਈ ?
 - (7) ਨਕਸਲਵਾੜੀ ਲਹਿਰ ਸਮੇਂ ਜੰਗੀਰਦਾਰਾਂ ਦਾ ਸਫਾਇਆ ਕਰਨ ਦੀ ਰਣ-ਨੀਤੀ ਕਿਉਂ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ?
 - (8) ਨਾਵਲ 'ਸਿਮਟਦਾ ਆਕਾਸ਼' ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਕਿੰਨੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
 - (9) ਨਾਵਲ 'ਸਿਮਟਦਾ ਆਕਾਸ਼' ਵਿੱਚ ਜਸਪਾਲ ਆਪਣੀ ਕੁੜੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾਂ ਫੰਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ? ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਮਨਜੀਤ ਇਸ ਫੰਡ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨਾ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ?
 - (10) ਨਾਵਲ 'ਸਿਮਟਦਾ ਆਕਾਸ਼' ਵਿੱਚ ਆਸ਼ਾ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਵੀ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

20

कन्या महा विद्यालय पुस्तकालय

जालंधर शहर

Exam. Code : 103201

Subject Code : 1014

B.A./B.Sc. Ist Semester

ENGLISH ELECTIVE

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—100

Note :- ALL questions are compulsory. Choices wherever applicable have been mentioned with the question.

SECTION—A

I. Based on the poems and the play you have studied, answer the following questions in **5-7** sentences each :

- (i) Why is freedom important in the play *A Doll's House* ?
- (ii) What is Dr. Rank dying of in *A Doll's House* ?
- (iii) Explain the pattern of life and death as described by Alexander Pope in "Ode on Solitude".
- (iv) What does the chimney sweeper mean when he says "my father sold me" ?
- (v) Do you believe the speaker murdered his last duchess ? 2×5=10

II. Transcribe the following **ten** words :

- (i) High
- (ii) Bid
- (iii) Red
- (iv) One

- (v) Week
- (vi) Lawn
- (vii) Why
- (viii) Day
- (ix) Stair
- (x) Cough.

1×10=10

SECTION—B

III. Explain any one of the following extracts/dialogues from the play *A Doll's House* with reference to the context :

- (i) I have existed merely to perform tricks for you, Torvald. But you wanted it like that. You and father have committed a great sin against me. It is your fault that I have made nothing of my life. Our home has been nothing but a playroom. I have been your doll-wife, just as at home I was father's doll-child ; and here the children have been my dolls.
- (ii) Yes—some day, perhaps, after many years, when I am no longer as pretty as I am now. Don't laugh at me ! I mean, of course, when Torvald is no longer as devoted to me as he is now ; when my dancing and dressing-up and reciting have palled on him then it may be a good thing to have something in reserve.

1×6=6

IV. Attempt any **two** questions from the following :

- (i) In what ways does the vocation of Torvald Helmer provide additional insights into his character ?

- (ii) Explain the symbolic significance of hereditary disease in *A Doll's House*.
- (iii) Would the play *A Doll's House* still be as relevant if it were set in modern times ? 2×6=12

V. Explain any **one** of the following stanzas with reference to the context :

- (i) Season of mists and mellow fruitfulness,
Close bosom-friend of the maturing sun;
Conspiring with him how to load and bless
With fruit the vines that round the thatch-eves run;
To bend with apples the moss'd cottage-trees,
And fill all fruit with ripeness to the core;
To swell the gourd, and plump the hazel shells
With a sweet kernel; to set budding more,
And still more, later flowers for the bees,
Until they think warm days will never cease,
For summer has o'er-brimm'd their clammy cells.
- (ii) Two roads diverged in a yellow wood,
And sorry I could not travel both
And be one traveler, long I stood
And looked down one as far as I could
To where it bent in the undergrowth ; 1×6=6

VI. Attempt any **two** of the following :

- (i) Do you find the argument of patience convincing in the sonnet "On His Blindness" ? Explain.

- (ii) Do you agree with Alexander Pope's idea of a Happy Man in "Ode on Solitude" ? Why/why not ?
- (iii) Do you think that the road the speaker takes in the poem "Road Not Taken" was really the less travelled one ? Why/why not ? 2×6=12

VII. Write a short note on any **two** of the following Literary Terms :

- (i) Character
- (ii) Conceit
- (iii) Epic
- (iv) Paradox. 2×6=12

SECTION—C

VIII. Discuss the character of Nora in Henrik Ibsen's play *A Doll's House*.

OR

Discuss the structure and various themes of Henrik Ibsen's play *A Doll's House*. 16

IX. From your understanding of the poem "To the Indians Who Died in Africa", discuss the poet's attitude towards war and its impact on human life.

OR

What is the central theme of Robert Burns, poem "A Red, Red Rose" and how is it developed by the poet ? Discuss. 16

Exam. Code : 103201

Subject Code : 1015

B.A./B.Sc. 1st Semester
ECONOMICS (Micro Economics)

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—100

Note :— (1) Question No. 1 is compulsory. Each part of this question carries 2 marks. Answer each part up to 50-70 words.

(2) Attempt **one** question from each of the **four** units. Each question carries 20 marks. Answer each question up to 5-7 pages.

1. (i) How human wants are related to satisfaction ?
- (ii) Define demand and demand function.
- (iii) Explain briefly revealed preference hypothesis.
- (iv) What is meant by ordinal measurement of utility ?
- (v) Discuss relationship between AR, MR and elasticity of demand.
- (vi) What is meant by selling cost ?
- (vii) How is the shut down point of a perfectly competitive firm determined in short run period ?

- (viii) Discuss rent under extensive cultivation.
- (ix) Explain the uncertainty theory of profit.
- (x) Discuss the supply for loanable funds.

UNIT-I

- 2. Discuss the subject matter and nature of micro economics.
- 3. What is the cardinal utility analysis ? Discuss equilibrium of the consumer through utility analysis.

UNIT-II

- 4. What is Production Function ? Explain the law of returns to scale with the help of tables and diagrams.
- 5. What are the different concepts related to costs ? Explain the relation between the average cost and marginal cost.

UNIT-III

- 6. What is perfect competition ? How equilibrium of a firm determined under perfect competition in the short period and long period ?
- 7. Who is a monopolist ? How does he choose his output and price ?

UNIT-IV

- 8. Critically examine the marginal productivity theory of factor pricing.
- 9. What are the main propositions of the modern theory of rent ? In what respect is it an improvement upon the Ricardian theory.

(Punjabi Version)

- ਨੋਟ :— (1) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇਸ ਭਾਗ ਦੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ 50-70 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਉ।
- (2) ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚੁਣਕੇ ਕੁਲ ਚਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 20 ਅੰਕ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ 5-7 ਪੇਜਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਉ।
- 1. (i) ਮਨੁੱਖੀ ਇੱਛਾਵਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ ?
 - (ii) ਮੰਗ ਅਤੇ ਮੰਗ ਕਾਰਜ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰੋ।
 - (iii) ਪ੍ਰਕਟ ਵਰੀਯਤਾ ਪਰਿਕਲਪਨਾ ਦੀ ਸੰਖਿਪਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
 - (iv) ਉਪਯੋਗਿਤਾ ਦੇ ਕ੍ਰਮਿਕ ਮਾਪ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ?
 - (v) ਏ. ਆਰ., ਐਮ. ਆਰ. ਅਤੇ ਮੰਗ ਦੀ ਲੋਚ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਬੰਧਾਂ ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
 - (vi) ਵੇਚਣ ਦੀ ਲਾਗਤ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ?
 - (vii) ਸ਼ਾਰਟ ਰਨ ਅਵਧੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤਿਸਪਰਧੀ ਫਰਮ ਦਾ ਸ਼ੱਟ ਡਾਊਨ ਬਿੰਦੂ ਕਿਵੇਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

- (viii) ਵਿਆਪਕ ਖੇਤੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
(ix) ਲਾਭ ਦੇ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
(x) ਲੋਨ ਯੋਗ ਫੰਡਾਂ ਲਈ ਆਪੂਰਤੀ ਉਪਰ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ-I

2. ਸੂਖਮ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਸਤੂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
3. ਕਾਰਡੀਨਲ ਉਪਯੋਗਿਤਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀ ਹੈ ? ਉਪਯੋਗਿਤਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਤੋਂ ਉਪਭੋਗਤਾ ਸੰਤੁਲਨ ਉਪਰ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ-II

4. ਉਤਪਾਦਨ ਕਾਰਜ ਕੀ ਹੈ ? ਤਾਲਿਕਾਵਾਂ ਅਤੇ ਆਰੇਖਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਪੈਮਾਨੇ ਉਪਰ ਰਿਟਰਨ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
5. ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਣਾਵਾਂ ਕੀ ਹਨ ? ਔਸਤ ਲਾਗਤ ਅਤੇ ਸੀਮਾਂਤ ਲਾਗਤ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਪਰਿਪੂਰਣ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗਿਤਾ ਕੀ ਹੈ ? ਛੋਟੀ ਅਵਧੀ ਅਤੇ ਦੀਰਘ ਅਵਧੀ ਵਿੱਚ ਪਰਿਪੂਰਣ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗਿਤਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਫਰਮ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?
ਇੱਕ ਏਕਾਧਿਕਾਰੀ ਕੌਣ ਹੈ ? ਉਹ ਆਪਣਾ ਆਉਟ-ਪੁਟ ਅਤੇ ਮੁੱਲ ਕਿਵੇਂ ਚੁਣਦਾ ਹੈ ?

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਕਾਰਕ ਮੁੱਲ ਨਿਰਧਾਰਣ ਦੇ ਸੀਮਾਂਤ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਪਰੀਖਣ ਕਰੋ।
9. ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਆਧੁਨਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕੀ ਹਨ ? ਇਹ ਰਿਕਾਰਡੀਅਨ ਸਿਧਾਂਤ ਉਪਰ ਕਿਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੁਧਾਰ ਹੈ ?

(Hindi Version)

ਨੋਟ :— (1) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੰਖਿਆ 1 अनिवार्य है। इस भाग के प्रत्येक प्रश्न के 2 अंक हैं। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर 50-70 शब्दों में दें।

(2) प्रत्येक यूनिट में से एक प्रश्न चुनकर कुल चार प्रश्न करो। प्रत्येक प्रश्न के 20 अंक हैं। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर 5-7 पृष्ठों में दें।

1. (i) मानव मांगें संतुष्टि से कैसे संबंधित हैं ?
(ii) मांग और मांग कार्य परिभाषित करें।
(iii) प्रकट वरीयता परिकल्पना की संक्षिप्त व्याख्या करो।
(iv) उपयोगिता के क्रमिक माप से क्या मतलब है ?
(v) ए.आर., एम.आर. और मांग की लोच के बीच संबंधों पर चर्चा करें।
(vi) बेचने की लागत का क्या अर्थ है ?

- (vii) शॉर्ट रन अवधि में एक पूर्णतया प्रतिस्पर्धी फर्म का शट डाउन बिंदु कैसे निर्धारित होता है ?
- (viii) व्यापक खेती के तहत किराए पर चर्चा करें।
- (ix) लाभ के अनिश्चितता सिद्धांत की व्याख्या करो।
- (x) ऋण योग्य फंडों के लिए आपूर्ति पर चर्चा करें।

यूनिट-I

2. सूक्ष्म अर्थशास्त्र के विषय-वस्तु और प्रकृति पर चर्चा करें।
3. कार्डिनल यूटिलिटी विश्लेषण क्या है ? उपयोगिता विश्लेषण के माध्यम से उपभोक्ता के संतुलन पर चर्चा करें।

यूनिट-II

4. उत्पादन कार्य क्या है ? तालिकाओं और आरेखों की सहायता से पैमाने पर रिटर्न के कानून की व्याख्या करो।
5. लागत से संबंधित विभिन्न अवधारणाएं क्या हैं ? औसत लागत और सीमांत लागत के बीच संबंधों की व्याख्या करो।

यूनिट-III

6. परिपूर्ण प्रतियोगिता क्या है ? छोटी अवधि और दीर्घ अवधि में परिपूर्ण प्रतियोगिता के तहत किसी फर्म के संतुलन का निर्धारण कैसे होता है ?
7. एक एकाधिकारी कौन है ? वह अपना आउटपुट तथा मूल्य कैसे चुनता है ?

यूनिट-IV

8. कारक मूल्य निर्धारण के सीमांत उत्पादकता सिद्धांत का आलोचनात्मक परीक्षण करें।
9. किराए के आधुनिक सिद्धांत के मुख्य प्रस्ताव क्या हैं ? किस संबंध में यह रिकार्डियन सिद्धांत पर एक सुधार है ?

कन्या महा विद्यालय पुस्तकालय

जालन्धर शहर

Exam. Code : 103201

Subject Code : 1016

B.A./B.Sc. Ist Semester

ELECTRONICS (Principles of Electronics-I) (101)

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—40

Note :- Section A is compulsory. Attempt any 10 questions from Section B. Attempt any **two** questions from Section C.

SECTION-A

1. (a) Name all types of voltage source.
- (b) Write equation of Ohm's law and explain symbols.
- (c) Define average value of sine wave.
- (d) When a load is connected to a voltage divider, the total resistance of the circuit will
- (e) Superposition theorem can be applied only to the circuits having elements.
- (f) Name the types of diodes used.
- (g) Give the name of rectifier circuits used in electronics.
- (h) What is the full form of FET ?
- (i) Define UJT.
- (j) What is a Varactor diode ? 1×10=10

SECTION-B

2. (a) What do you mean by current source ?
- (b) Define Ohm's law.
- (c) Elaborate KVL.
- (d) What are the different effects of initial conditions ?
- (e) What do you mean by bandwidth of the circuit ?
- (f) Explain Norton's theorem.
- (g) How do you define the extrinsic semiconductor ?
- (h) Explain reverse biasing in PN junction diode.
- (i) What do you mean by Zener breakdown ?
- (j) What is the significance of PN junction diode ?
- (k) Why do we use half wave rectifier ?
- (l) Write a short note on LC filter.
- (m) Draw a circuit for CB configuration of transistor.
- (n) Explain transistor as switch.
- (o) What do you mean by MOSFET ? $2 \times 10 = 20$

SECTION-C

3. Explain the term PN junction diode. Differentiate between Avalanche breakdown and Zener breakdown.
4. What is the need of biasing ? Explain biasing circuits in detail.
5. Explain Maximum Power Transfer theorem in detail.

$5 \times 2 = 10$

Exam. Code : 103201

Subject Code : 1017

B.A./B.Sc. Ist Semester

ELECTRONICS (Digital Electronics-I) (102)

Time Allowed—3 Hours] [Maximum Marks—40

Note :- Section A is compulsory. Attempt any **10** questions from Section B. Attempt any **two** questions from Section C.

SECTION-A

(Attempt all questions)

1. Define the radix of a number system.
2. How many bits are required to represent Octal and Hexadecimal number systems ?
3. How the signed binary numbers are represented ?
4. Which are invalid BCD codes ?
5. Which is the self-complementing code ?
6. Which codes are positional codes ?
7. How many cells are required for 4-bit function ?
8. Name the derived gates.
9. Which code is used for cell identification in K-mapping ?
10. Min-terms are considered in which canonical form ?

$10 \times 1 = 10$

SECTION-B

(Attempt any **ten** questions)

1. Perform $(25)_{10} - (13)_{10}$ using 1's complement, 2's complement.
2. Perform $(28)_{10} + (17)_{10}$ using binary and octal systems.
3. Convert $(37)_{10}$ in binary and hexadecimal number.
4. Write the method for binary to gray code conversion with example.
5. Represent the number 777 into BCD codes.
6. Define the significance of compliment in digital.
7. Prove the Duality theorem.
8. Write the truth tables of Exclusive gates.
9. What are non-weighted codes ?
10. Identify the adjacent cells for cell no. 1 and 6 in 4 variable K-map.
11. What is the significance of Don't care terms ?
12. How SOP can be represented in POS ?
13. State De-Morgan's Laws.
14. Solve $f(A, B, C) = \sum m(0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7)$ using mapping method.
15. Define Absorption Laws of Boolean Algebra. $10 \times 2 = 20$

SECTION-C

(Attempt any **two** questions)

1. Minimize and design the function using mapping method $f(A, B, C, D) = \sum m(1, 5, 6, 12, 13, 14) + d(2, 3, 4, 11)$
2. Explain the conversion process of a 4-bit Gray-to-Binary converter.
3. Design the AND, OR and NOT gates using derived gated only. $5 \times 2 = 10$

कन्या महा विद्यालय पुस्तकालय

जालन्धर शहर

Exam. Code : 103201

Subject Code : 1020

B.A./B.Sc. 1st Semester

HINDI ELECTIVE

(Adhunik Kavita, Vayakaran Tatha Anuvad)

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—100

नोट :— यह प्रश्न-पत्र तीन खण्डों में विभाजित है। निर्देशानुसार उत्तर दें।

खण्ड—एक

नोट :— इस खण्ड के सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

1×20=20

निम्नलिखित शब्दों का अनुवाद करें :

1. Academic.
2. Acceptance.
3. Transfer.
4. Bond.
5. Neutral.
6. Corporation.
7. Unavoidable.
8. Increment.
9. Homage.
10. Zonal.

निम्नलिखित शब्दों में संज्ञा के प्रकार बतायें :

11. कलम
12. जल
13. स्वतंत्रता।

निम्नलिखित शब्दों में सर्वनाम के प्रकार बतायें :

14. आप
15. वह
16. कौन।

निम्नलिखित शब्दों में विशेषण के प्रकार बतायें :

17. कायर
18. थोड़ा
19. दुगना
20. मासिक।

खण्ड—दो

यह खण्ड तीन उपखण्डों में विभाजित है। इन उपखण्डों में से कुल आठ प्रश्नों के उत्तर देने अपेक्षित हैं। किन्तु प्रत्येक उपखण्ड से कम से कम दो प्रश्न अनिवार्य हैं। $6 \times 8 = 48$

उपखण्ड—क

1. संतापों को विपुल बढ़ता देख के दुखिता हो।
धीरे बोली सदुख उससे श्रीमती राधियों।
प्यारी प्रातः पवन इतना क्यों मुझे है सताती।
क्या तू भी है कलुषित हुई काल की क्रूरता से।।

2. न पुरुषार्थ बिना कुछ स्वार्थ है,
न पुरुषार्थ बिना परमार्थ है,
समझ लो, यह बात यथार्थ है —
कि पुरुषार्थ वही पुरुषार्थ है।
3. बीती विभावरी जाग री !
अम्बर-पनघट में डुबो रही,
तारा घट ऊषा-नागरी
खग-कुल कुल-कुल सा बोल रहा,
किसलय का अंचल डोल रहा :
लो यह लतिका भी भर लाई —
मधु मुकुल नवल रस गागरी।
4. वह आता —
दो टूक कलेजे के करता, पछताता पथ पर आता।
पेट-पीठ दोनों मिलकर हैं एक
थल रहा लकुटिया टेक ;
मुठ्ठी-भर दाने को भूख मिटाने को
मुँहफटी पुरानी झोली का फैलाता
दो टूक कलेजे के करता, पछताता पथ पर आता।

उपखण्ड—ख

1. भारतेन्दु हरिश्चन्द्र का कृतित्व स्पष्ट करें।
2. जयशंकर प्रसाद के व्यक्तित्व पर चर्चा करें।
3. माखनलाल चतुर्वेदी कृत 'पुष्प की अभिलाषा' कविता का मूल प्रतिपाद्य स्पष्ट करें।
4. भारतेन्दु हरिश्चन्द्र कृत 'भारत-दुर्दशा' कविता का केन्द्रीय भाव स्पष्ट करें।

उपखण्ड—ग

1. अनुवाद का अर्थ स्पष्ट करते हुए इसकी परिभाषाओं पर विचार कीजिए।
2. अनुवाद के विभिन्न प्रकारों पर चर्चा करें।
3. पत्रलेखन के स्वरूप को स्पष्ट करें।
4. पत्रलेखन का अर्थ स्पष्ट करते हुए इसके महत्व पर प्रकाश डालें।

खण्ड—तीन

नोट :—निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर निर्देशानुसार दें। $2 \times 16 = 32$

1. हिन्दी साहित्य में भारतेन्दु हरिश्चन्द्र का योगदान स्पष्ट करें।

अथवा

सूर्यकान्त त्रिपाठी 'निराला' के काव्य की विशेषताओं पर विस्तारपूर्वक चर्चा करें।

2. पत्रलेखन को पारिभाषित करते हुए इसकी विधि को स्पष्ट करें।

अथवा

पत्रलेखन के विभिन्न प्रकारों का विस्तारपूर्वक परिचय दीजिए।

Exam. Code : 103201

Subject Code : 1021

B.A./B.Sc. Semester—I

HISTORY (History of India Upto C-1000)

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—100

Note :—Section A : Attempt any **EIGHT** questions out of **10** questions. Each question carries **2** marks. $(8 \times 2 = 16)$

Section B : In **four** units, attempt **SIX** questions out of **EIGHT**, **ONE** question will be compulsory in each unit. Each question carries **14** marks. $(6 \times 14 = 84)$

SECTION—A

1. Define the religious sources of the Ancient History of India.
2. Write the economic position during the Rig Vedic Age.
3. In the 5th Century, explain two causes for the rise of two new religions.
4. What do you understand by 'Tri-Ratna' ?
5. Who was the writer of the 'Artha Shastra' ?

6. When and why Alexander invaded India ?
7. Write about rise of the Maurya Empire.
8. Examine the importance of the Ashoka's Dharma.
9. Write the name of literary books of the Harsha Vardhana.
10. Define the social conditions during the origin of the Rajputs.

SECTION—B

UNIT—I

1. Define the term 'Ancient'. Describe literary and religious resources during ancient history of India.
2. Explain the main features of the Indus Valley Civilization and also explain social and economic life of the people.

UNIT—II

3. During Indo-Aryans period, describe the main changes in society and in the status of women.
4. Explain the life character and teachings of the Mahatma Buddha.

UNIT—III

5. Explain the Kalinga war's causes and effects.
6. Write the rise of the Gupta Empire, its expansion under Samudra Gupta.

UNIT—IV

7. Explain the establishment of Vardhana Kingdom, sources of income and patronage of religion.
8. Write the administration, trade and art during the Chola's period.

(Punjabi Version)

ਨੋਟ :— ਭਾਗ ਓ : ਕੁਲ ਦੱਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਅੱਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ।
(8×2=16)

ਭਾਗ ਅ : ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਚਾਰ ਯੂਨਿਟਾਂ ਦੀ ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚੁਣਦੇ ਹੋਏ ਕੁਲ ਛੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 14 ਅੰਕ ਹਨ।
(6×14=84)

ਭਾਗ—ਓ

1. ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਸਮੇਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੋਮਿਆਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
2. ਰਿਗਵੇਦਿਕ ਕਾਲ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
3. ਪੰਜਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਵਿੱਚ ਦੋ ਨਵੇਂ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਉੱਤਪਤੀ ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਕਾਰਣ ਲਿਖੋ।
4. 'ਤ੍ਰਿਰਤਨ' ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
5. 'ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ' ਦਾ ਲੇਖਕ ਕੌਣ ਸੀ ?
6. ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ ਭਾਰਤ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ?

7. ਮੋਰੀਆ ਰਾਜ ਦੀ ਉੱਤਪਤੀ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
8. ਅਸ਼ੋਕਾ ਧਰਮ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਲਿਖੋ।
9. ਰਾਜਾ ਹਰਸ਼ਵਰਧਨ ਦੀਆਂ ਸਾਹਿਤਕ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।
10. ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਉੱਤਪਤੀ ਸਮੇਂ ਸਮਾਜਿਕ ਹਾਲਤ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—ਅ

ਯੂਨਿਟ—I

1. 'ਪ੍ਰਾਚੀਨ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤਕ ਤੇ ਪਾਰਮਿਕ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਦਾ ਖੋਲ ਕੇ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
2. ਸਿੰਧੂ ਘਾਟੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਜੀਵਨ ਲਿਖੋ।

ਯੂਨਿਟ—II

3. ਭਾਰਤੀ-ਆਰਿਆ ਸਮੇਂ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਹੋਏ। ਉੱਤਰ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਕੀ ਸਥਿਤੀ ਸੀ ?
4. ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਦਾ ਜੀਵਨ ਚਰਿਤਰ ਤੇ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ 'ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉ।

ਯੂਨਿਟ—III

5. ਕਲਿੰਗ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੇ ਕਾਰਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਿਖੋ।
6. ਗੁਪਤ ਰਾਜ ਦੀ ਉੱਤਪਤੀ ਵਿਸਤਾਰ ਅਤੇ ਸਮੁਦਰ ਗੁਪਤ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ—IV

7. ਵਰਧਨ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਉੱਤਪਤੀ, ਲਗਾਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਸੋਮੇ ਅਤੇ ਪਾਰਮਿਕ ਸਥਿਤੀ ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉ।
8. ਚੋਲਾ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ, ਵਿਉਪਾਰ ਤੇ ਕਲਾ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

(Hindi Version)

ਨੋਟ :— ਭਾਗ ਕ : ਕੁਲ 10 ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 8 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ। $(8 \times 2 = 16)$

ਭਾਗ ਖ : ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਚਾਰ ਈਕਾਈਆਂ ਵਿੱਚੋਂ 6 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਤੀ ਈਕਾਈ ਵਿੱਚੋਂ 2 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 14 ਅੰਕ ਹਨ।

$(6 \times 14 = 84)$

ਭਾਗ—ਕ

1. ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
2. ਋ਗਵੈਦਿਕ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
3. ਪਾਂਚਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਦੋ ਨਵੇਂ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤਿ ਕਿਹੜੀ — ਦੋ ਕਾਰਣ ਲਿਖੋ।
4. 'ਤ੍ਰਿਰਤਨ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਕੀ ਹੈ ?
5. ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਦਾ ਲੇਖਕ ਕੌਣ ਸੀ ?
6. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ ਹਮਲੇ ਕਦੇ ਕੀਤੇ ?

7. मौर्य राज्य की उत्पत्ति संबंधी व्याख्या करो।
8. अशोक धर्म की महत्ता लिखो।
9. राजा हर्षवर्धन की साहित्यिक पुस्तकों के नाम लिखो।
10. राजपूतों की उत्पत्ति के समय सामाजिक व्यवस्था का वर्णन करें।

भाग—ख

इकाई—I

1. 'प्राचीन' शब्द की व्याख्या करो। भारतीय इतिहास के धार्मिक और साहित्यिक स्रोतों का वर्णन करो।
2. सिंधू घाटी सभ्यता की विशेषताएं और लोगों के सामाजिक तथा आर्थिक जीवन का वर्णन करो।

इकाई—II

3. भारतीय-आर्यों के समय समाज में कौन-से परिवर्तन हुए। उत्तरकाल में औरतों की क्या अवस्था थी ?
4. महात्मा बुद्ध का जीवन चरित्र और शिक्षाओं का वर्णन करो।

इकाई—III

5. कलिंग युद्ध के कारण और प्रभावों का वर्णन करो।
6. गुप्तराज्य की उत्पत्ति, विस्तार और समुद्रगुप्त के समय प्रशासनिक प्रणाली का वर्णन करो।

इकाई—IV

7. वर्धन साम्राज्य की उत्पत्ति, लगान प्रणाली के कौन-कौन से स्रोत और धार्मिक अवस्था की व्याख्या करो।
8. चोला राज्य का प्रशासन, व्यापार और कला सम्बन्धी व्याख्या करो।

B.A./B.Sc. Ist Semester

HOME SCIENCE

(Family Resource Management and Hygiene)

Time Allowed—Three Hours] [Maximum Marks—60

Note :— Attempt **ONE** question from each of Sections A, B, C, D and **ALL** questions from Section E.

SECTION—A

1. Define Home Science. Discuss the relevance of various branches of Home Science for young boys and girls in their daily life. 2,10
2. Explain any four principles of planning a house in detail. 4×3=12

SECTION—B

3. Explain in detail Harmony and Proportion with relevant examples. How are these principles related to interiors ? 8,4
4. Explain the characteristics of colours. Differentiate between split-complementary and double split-complementary colour scheme. 8,4

SECTION—C

5. Define the term Immunity. Explain the types of Immunity. 3,9
6. Explain the causes, mode of spread and treatment of Malaria and Tuberculosis. 6,6

SECTION—D

7. Define the term Food Hygiene. What points you would keep in mind while preparing, serving and storage of food ? 2,10
8. Explain the various methods of purification and storage of water at home. 12

SECTION—E

कन्या महा विद्यालय पुस्तकालय
जालंधर शहर

भाग—स

9. Write short notes on the following :—

- Direction of kitchen in the house.
- Tertiary colours.
- Define infection.
- Symptoms of Chicken pox.
- Define food poisoning.
- Best soil for constructing the house. $6 \times 2 = 12$

(Punjabi Version)

ਨੋਟ :— ਭਾਗ ਓ, ਅ, ਏ ਅਤੇ ਸ ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ
ਅਤੇ ਭਾਗ ਹ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—ਓ

- ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। ਆਪਣੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਨੌਜਵਾਨ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਲਈ ਹੋਮ ਸਾਇੰਸ ਦੀਆਂ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। $2,10$
- ਇੱਕ ਘਰ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਕੋਈ ਚਾਰ ਅਸੂਲਾਂ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। $4 \times 3 = 12$

ਭਾਗ—ਅ

- ਸਦਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤ ਦੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਇਹ ਅਸੂਲ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸਜਾਵਟ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ ? $8,4$
- ਰੰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਵਿਭਾਜਿਤ-ਪੂਰਕ ਅਤੇ ਡਬਲ ਵਿਭਾਜਿਤ-ਪੂਰਕ ਕਲਰ ਸਕੀਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ। $8,4$

ਭਾਗ—ਏ

- ਸ਼ਬਦ ਇਮਯੂਨਿਟੀ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। ਇਮਯੂਨਿਟੀ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। $3,9$
- ਮਲੇਰੀਆ ਅਤੇ ਟੀ. ਬੀ. ਦੇ ਕਾਰਣਾਂ, ਫੈਲਾਅ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਅਤੇ ਉਪਚਾਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। $6,6$

- ਫੂਡ ਹਾਈਜੀਨ ਸ਼ਬਦ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। ਭੋਜਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨ, ਪਰੋਸਨ ਅਤੇ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੋਗੇ ? $2,10$
- ਘਰ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸੁੱਧੀਕਰਨ ਅਤੇ ਭੰਡਾਰਣ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 12

भाग—ह

- निम्नलिखित उपर संक्षिप्त नोट लिखें :
(ॐ) घर ਵਿੱਚ ਰਸੋਈਘਰ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ।
(ਅ) ਤੀਸਰੇ ਰੰਗ।
(ੲ) ਸੰਕਰਮਣ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
(ਸ) ਚਿਕਨ ਪੋਕਸ ਦੇ ਲੱਛਣ।
(ਹ) ਭੋਜਨ ਦੇ ਜ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
(ਕ) ਘਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਧੀਆ ਮਿੱਟੀ। $6 \times 2 = 12$

(Hindi Version)

ਨੋਟ:— ਭਾਗ ਕ, ਖ, ਗ ਤਥਾ ਘ ਪ੍ਰਤ੍ਯੇਕ ਮੈਂ ਸੇ ਏਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।
ਭਾਗ ਙ ਕੇ ਸਭੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋਂ।

भाग—क

- गृह विज्ञान को परिभाषित करें। अपने दैनिक जीवन में युवा लड़के और लड़कियों के लिए गृह विज्ञान की विभिन्न शाखाओं की प्रासंगिकता पर चर्चा करें। $2,10$
- एक घर की योजना बनाने के किन्हीं चार सिद्धांतों की विस्तारपूर्वक व्याख्या करो। $4 \times 3 = 12$

भाग-ख

3. सद्भाव और अनुपात की संबंधित उदाहरणों के साथ व्याख्या करें। 8,4
4. रंगों की विशेषताओं की व्याख्या करें। विभाजित-पूरक और डबल विभाजित-पूरक रंग योजना के बीच अंतर स्पष्ट करें। 8,4

भाग-ग

5. प्रतिरक्षा शब्द को परिभाषित करें। प्रतिरक्षा के प्रकारों की व्याख्या करो। 3,9
6. मलेरिया और टी.बी. के कारणों, फैलाव के तरीकों तथा उपचार की व्याख्या करो। 6,6

भाग-घ

7. खाद्य स्वच्छता शब्द को परिभाषित करो। भोजन की तैयारी, परोसने और भंडारण करते समय आप कौन-कौन सी बातें ध्यान में रखेंगे ? 2,10
8. घर पर पानी के शुद्धिकरण और भंडारण के विभिन्न तरीकों की व्याख्या करें। 12

भाग-ङ

9. निम्नलिखित पर संक्षिप्त नोट लिखें :
 (क) घर में रसोईघर की दिशा।
 (ख) तृतीयक रंग।
 (ग) संक्रमण को परिभाषित करें।
 (घ) चिकन पॉक्स के लक्षण।
 (ङ) खाद्य विषाक्तता को परिभाषित करें।
 (च) घर के निर्माण के लिए सर्वश्रेष्ठ मिट्टी। $6 \times 2 = 12$

Exam. Code : 103201

Subject Code : 1025

B.A./B.Sc. Ist Semester

INDIAN CLASSICAL DANCE

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—50

Note :— Attempt any **FIVE** questions. Question No.1 is compulsory. All questions carry equal marks.

- I. (a) Complete the Tal : Dha — — — | Na — — —
- (b) How many matras are there in Tilwara Tal ?
- (c) Write in notation one Tehai in Teen Tal.
- (d) Write in notation one Tora in Teen Tal.
- (e) Write in notation one Nagma in Teen Tal.
- (f) What is Amad ? Write in one line.
- (g) Write the name of one artist of Kathak Dance.
- (h) Who is the God of Karun Rasa ?
- (i) Which is the most famous dance of Punjab ?
- (j) How many Vibhags are there in Teen Tal ?
- II. What was the condition of Kathak in Mughal period ?
- III. Write in notation one Kaviti in Teen Tal.
- IV. What is the role of Dance in society ?
- V. Write in detail about the importance of Rasa in dance.

कन्या महा विद्यालय पुस्तकालय
जालंधर शहर

VI. Complete the Tal :

Dha — — — | Dha — — — | Dha — — —
| Ta — — —

VII. Write in detail about the folk dances of Punjab.

VIII. Write in detail about Ang, Pratyang and Upang.

(Punjabi Version)

ਨੋਟ : ਕੋਈ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. I ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਬਰਾਬਰ ਹਨ।

I. (ੳ) ਤਾਲ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੋ :

ਧਾ — — — | ਨਾ — — —

(ਅ) ਤਿਲਵਾੜਾ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਮਾਤਰਾਵਾਂ ਹਨ ?

(ੲ) ਤਿੰਨ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਿਹਾਈ ਤਾਲ ਲਿਪੀਬੱਧ ਕਰੋ।

(ਸ) ਤਿੰਨ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤੋੜਾ ਤਾਲ ਲਿਪੀਬੱਧ ਕਰੋ।

(ਹ) ਤਿੰਨ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਗਮਾ ਤਾਲ ਲਿਪੀਬੱਧ ਕਰੋ।

(ਕ) ਆਮਦ ਕੀ ਹੈ ? ਇੱਕ ਲਾਈਨ ਵਿੱਚ ਦੱਸੋ।

(ਖ) ਕੱਥਕ ਨ੍ਰਿਤ ਦੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਲਾਕਾਰ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।

(ਗ) ਕਰੁਣ ਰਸ ਦੇ ਦੇਵਤਾ ਕੌਣ ਹਨ ?

(ਘ) ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਚ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?

(ਙ) ਤਿੰਨ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਵਿਭਾਗ ਹਨ ?

II. ਮੁਗਲ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਕੱਥਕ ਨ੍ਰਿਤ ਦੀ ਕੀ ਦਸ਼ਾ ਸੀ ?

III. ਤਿੰਨ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਵਿਤਾ ਤਾਲ ਲਿਪੀਬੱਧ ਕਰੋ।

IV. ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਨ੍ਰਿਤ ਦਾ ਕੀ ਰੋਲ ਹੈ ?

V. ਰਸ ਦੀ ਨ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ ਕੀ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ ? ਖੋਲ ਕੇ ਲਿਖੋ।

VI. ਤਾਲ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੋ :

ਧਾ — — — | ਧਾ — — — | ਧਾ — — —
| ਤਾ — — —

VII. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਨਾਚਾਂ ਬਾਰੇ ਖੋਲ ਕੇ ਲਿਖੋ।

VIII. ਅੰਗ, ਪ੍ਰਤਿਅੰਗ ਅਤੇ ਉਪੰਗ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਉ।

(Hindi Version)

ਨੋਟ :— ਕੋਈ ਪਾँਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੰਖਿਆ I अनिवार्य है। सभी प੍ਰਸ਼नों के अंक समान हैं।

I. (क) ताल पूरा करें : धा — — — | ना — — —

(ख) तिलवाड़ा ताल में कितनी मात्राएं हैं ?

(ग) तीन ताल में एक तिहाई ताल लिपिबद्ध करें।

(घ) तीन ताल में एक तोड़ा ताल लिपिबद्ध करें।

(ङ) तीन ताल में एक नगमा ताल लिपिबद्ध करें।

(च) आमद क्या है ? एक लाईन में लिखें।

(छ) कथक नृत्य के एक कलाकार का नाम लिखें।

(ज) करुण रस के देवता कौन हैं ?

(झ) पंजाब का सबसे प्रसिद्ध नृत्य कौनसा है ?

(ञ) तीन ताल में कितने विभाग हैं ?

II. मुगल काल में कथक नृत्य की क्या स्थिति थी ?

III. तीन ताल में एक कवित ताल लिपिबद्ध करें।

IV. समाज में नृत्य की क्या भूमिका है ?

V. नृत्य में रस के महत्व के बारे में विस्तारपूर्वक लिखें।

VI. ताल को पूरा करें :

धा — — — | धा — — — | धा — — —
| ता — — —

VII. पंजाब के लोक नृत्यों के बारे में विस्तारपूर्वक लिखें।

VIII. अंग, प्रत्यंग और उपंग के बारे में विस्तारपूर्वक लिखें।

कन्या महा विद्यालय पुस्तकालय

जालंधर शहर

Exam. Code : 103201

Subject Code : 1026

B.A./B.Sc. Ist Semester

MUSIC (Instrumental)

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—50

Note :— Students will have to attempt any **FIVE** questions in all. Each question carries equal marks.

1. Answer the following questions in a very brief manner :

- (i) How many matras are there in Dadra Taal ?
- (ii) How many Taalis are there in Teen Taal ?
- (iii) Write down the Vadi and Samvadi Swara of Raag Alhaiya Bilawal.
- (iv) Name any two books written by Pt. Vishnu Narayan Bhatkhande.
- (v) Write the Jati of Raag Kalyan.
- (vi) Which instrument was played by Sri Guru Arjan Dev Ji ?
- (vii) How many shrutis are there in a saptak ?
- (viii) Write any two thaats of Indian Classical Music along with its Swar.
- (ix) Write down the names Chal and Achal Swar.
- (x) How many divisions are there in Teen Taal ?

10×1=10

2. Explain in detail the importance of Taal and Laya in Indian Classical Music. 10

3. Write short notes on the following :

- (i) Thaata
- (ii) Maatra
- (iii) Taali
- (iv) Saptak
- (v)* Pakad.

2×5=10

- (vii) एक सप्तक में कितनी श्रुतियां हैं ?
- (viii) भारतीय शास्त्रीय संगीत के किसी भी दो थाटों को इसके स्वरों के साथ लिखें।

(ix) चल और अचल स्वरों के नाम लिखिए।

(x) तीन ताल में कितने विभाग हैं ? 10×1=10

भारतीय शास्त्रीय संगीत में ताल और लय के महत्व की विस्तार से व्याख्या करें। 10

निम्नलिखित पर लघु नोट लिखिए :

- (i) थाट
- (ii) मात्रा
- (iii) ताली
- (iv) सप्तक
- (v) पकड़। 2×5=10

पं. विष्णु नारायण भातखंडे का जीवन चरित्र तथा भारतीय शास्त्रीय संगीत में इनका योगदान लिखिए। 10

राग कल्याण का नोटेशन लिखिए। 10

दादरा ताल की एकगुण और दुगुण लयकारी को लिखें। 10

गुरुमत संगीत के संदर्भ में निम्नलिखित शब्दों पर लघु नोट लिखें :

- (i) मोहल्ला
- (ii) रबाबी। 2×5=10

राग बिलावल और राग भोपाली का पूरा विवरण लिखें। 10

4. Write down the life sketch and contribution of Pt. Vishnu Narayan Bhatkhande towards Indian Classical Music. 10
5. Write down the notation of Raag Kalyan. 10
6. Write down Ekgun and Dugun Layakari of Dadra Taal. 10
7. Write short notes on the following terms in context of Gurmat Sangeet :
 - (i) Mohalla
 - (ii) Rababi. 2×5=10
8. Write down the full description of Raag Bilawal and Raag Bhopali. 10

(Punjabi Version)

ਨੋਟ : ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ।
ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਸਮਾਨ ਅੰਕ ਹਨ।

1. ਨਿਮਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅਤਿ ਸੰਖਿਪਤ ਉੱਤਰ ਦਿਉ :
 - (i) ਦਾਦਰਾ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਮਾਤਰਾਵਾਂ ਹਨ ?
 - (ii) ਤਿੰਨ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਤਾਲੀਆਂ ਹਨ ?
 - (iii) ਰਾਗ ਅਲਹਾਈਆ ਬਿਲਾਵਲ ਦਾ ਵਾਦੀ ਅਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਸੂਰ ਲਿਖੋ।
 - (iv) ਪੰ. ਵਿਸ਼ਨੂ ਨਰਾਇਣ ਭਾਤਖੰਡੇ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਿਤ ਕਿਸੇ ਤਿੰਨ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।
 - (v) ਰਾਗ ਕਲਿਆਣ ਦੀ ਜਾਤੀ ਲਿਖੋ।
 - (vi) ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿਹੜਾ ਵਾਦ ਵਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ?
 - (vii) ਸਪੱਤਕ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਸ਼ਰਤੀਆਂ ਹਨ ?
 - (viii) ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋ ਥਾਣਾਂ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਸੂਰਾਂ ਨਾਲ ਲਿਖੋ।
 - (ix) ਚਲ ਅਤੇ ਅਚਲ ਸੂਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।
 - (x) ਤਿੰਨ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਵਿਭਾਗ ਹਨ ? 10×1=10
2. ਭਾਰਤੀ ਕਲਾਸੀਕਲ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਤਾਲ ਅਤੇ ਲੈਅ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10

3. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
 - (i) ਥਾਟ
 - (ii) ਮਾਤਰਾ
 - (iii) ਤਾਲੀ
 - (iv) ਸਪੱਤਕ
 - (v) ਪਕੜ। 2×5=10
4. ਪੰ. ਵਿਸ਼ਨੂ ਨਰਾਇਣ ਭਾਤਖੰਡੇ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪਰਿਚੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਲਿਖੋ। 10
5. ਰਾਗ ਕਲਿਆਣ ਦਾ ਅੰਕਨ ਲਿਖੋ। 10
6. ਦਾਦਰਾ ਤਾਲ ਦੀ ਇਕਗੁਣ ਅਤੇ ਦੁਗੁਣ ਲੈਅਕਾਰੀ ਲਿਖੋ। 10
7. ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੇ ਸੰਖਿਪਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
 - (i) ਮੋਹੱਲਾ
 - (ii) ਰਬਾਬੀ। 2×5=10
8. ਰਾਗ ਬਿਲਾਵਲ ਅਤੇ ਰਾਗ ਭੋਪਾਲੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਵੇਰਵਾ ਲਿਖੋ। 10

(Hindi Version)

ਨੋਟ :— ਪਰੀਖਾਰਥੀ ਸਭੀ ਮੈਂ ਸੇ ਕੋਈ ਪਾਂਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋਂ। ਪ੍ਰਤਿਯੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੇ ਸਮਾਨ ਅੰਕ ਹੈਂ।

1. निम्न प्रश्नों के अति संक्षिप्त उत्तर दें :
 - (i) दादरा ताल में कितनी मात्राएं हैं ?
 - (ii) तीन ताल में कितनी तालियाँ हैं ?
 - (iii) राग अलहैया बिलावल का वादी और संवादी स्वर लिखिए।
 - (iv) पं. विष्णु नारायण भातखंडे द्वारा लिखित किन्हीं तीन किताबों के नाम लिखो।
 - (v) राग कल्याण की जाति लिखें।
 - (vi) श्री गुरु अर्जन देव जी द्वारा बजाए जाने वाले वाद्य का नाम बताइए।

2. वैदिक काल के दौरान भारतीय संगीत की प्रगति का वर्णन करें। 10
3. विभिन्न प्रकार के रागों के गायन के लिये तानपुरे को स्वर करने की क्या विधियाँ हैं ? 10
4. तानसेन के जीवन व्रत एवं भारतीय संगीत के प्रति योगदान को सविस्तार लिखें। 10
5. पंजाब के प्रसिद्ध लोक गायन रूप "घोड़ीयों" के बारे में अपने विचारों को व्यक्त करें। 10
6. भारतीय संगीत के प्रति श्री गुरु नानक देव जी के योगदान को स्पष्ट करें। 10
7. राग बिलावल का परिचय देते हुए ध्रुत ख्याल की बन्दिश को स्वरलिपीबद्ध करें। 10
8. तीनताल का परिचय देते हुए एकगुण और दुगुण लयकारीयों में इसे ताल लिपिबद्ध करें। 10

18/11
कन्या महा विद्यालय पुस्तकालय

Exam. Code : 103201

Subject Code : 1027

B.A./B.Sc. Ist Semester

MUSIC (Vocal)

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—50

Note :—(1) Attempt FIVE questions.

(2) Question No.1 is compulsory.

1. Write within **two or three** lines about following music terms :

(a) Sangeet	(f) Mohalla
(b) Swar	(g) Rahao
(c) Naad	(h) Rababi
(d) Saptak	(i) Jawaari
(e) Jati	(j) Anhad naad

1×10=10

2. Discuss the development of Indian music during the Vedic period. 10
3. What are methods of tuning (Taan Pura) according to different Raags ? 10
4. Write in detail about the life sketch and the contribution of 'Taansen' towards Indian music. 10

5. Mention your views about "Ghorian" the folk singing style of Punjab. 10
6. Give the contribution of Sri Guru Nanak Dev Ji towards Indian music. 10
7. Give the description and notation of Dhrut Khayal in Raag Bilawal. 10
8. By giving the description write down the notation of Teen Taal in Ekgun and Dugun layakaries. 10

(Punjabi Version)

ਨੋਟ :— (1) ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

(2) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

1. ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਸੰਗੀਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਬਾਰੇ ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਲਾਈਨਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ :

(ੳ) ਸੰਗੀਤ	(ਕ) ਮੁਹੱਲਾ
(ਅ) ਸਵਰ	(ਖ) ਰਹਾਓ
(ੲ) ਨਾਦ	(ਗ) ਰਬਾਬੀ
(ਸ) ਸਪਤਕ	(ਘ) ਜਵਾਰੀ
(ਹ) ਜਾਤੀ	(ਙ) ਅਨਹਦ ਨਾਦ

1×10=10

- ਵੈਦਿਕ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10

3. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਗਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਟਿਊਨਿੰਗ (ਤਾਨਪੁਰਾ) ਦੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਹਨ ? 10
4. ਤਾਨਸੇਨ ਦੇ ਜੀਵਨ ਚਰਿੱਤਰ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਤੀ ਯੋਗਦਾਨ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ। 10
5. ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਲੋਕ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀ 'ਘੋੜੀਆਂ' ਉਪਰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰੋ। 10
6. ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਲਿਖੋ। 10
7. ਰਾਗ ਬਿਲਾਵਲ ਵਿੱਚ ਦਰੁਤ ਖਿਆਲ ਦਾ ਵਿਵਰਣ ਅਤੇ ਨੋਟੇਸ਼ਨ ਲਿਖੋ। 10
8. ਇੱਕਗੁਣ ਅਤੇ ਦੁਗੁਣ ਲੈਅਕਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਤਾਲ ਦਾ ਵਿਵਰਣ ਦੇਂਦੇ ਹੋਏ ਨੋਟੇਸ਼ਨ ਲਿਖੋ। 10

(Hindi Version)

ਨੋਟ :— (1) ਕੁਲ ਪਾँਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

(2) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 1 अनिवार्य है।

1. निम्नलिखित सांगीतिक शब्दालियों को दो या तीन पक्तियों में व्यक्त करें :

(क) संगीत	(च) मुहल्ला
(ख) स्वर	(छ) रहाओ
(ग) नाद	(ज) रबाबी
(घ) सप्तक	(झ) जवारी
(ङ) जाति	(ञ) अनहद नाद

1×10=10

B.A./B.Sc. Ist Semester

MATHEMATICS

Paper—I (Algebra)

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—50

Note :— Attempt **FIVE** questions in all, selecting at least **TWO** from each Section. All questions carry equal marks.

SECTION—A

1. (a) Reduce the matrix $\begin{bmatrix} 3 & -2 & 1 \\ 2 & -1 & 3 \\ 1 & -2 & 1 \end{bmatrix}$ to the form I_3 and

find rank.

- (b) Find the inverse of the matrix $\begin{bmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 2 & 4 & 5 \\ 3 & 5 & 6 \end{bmatrix}$ by

elementary row operations.

2. (a) Determine whether the following matrices have same column space or not

$$A = \begin{bmatrix} 1 & 3 & 5 \\ 1 & 4 & 3 \\ 1 & 1 & 9 \end{bmatrix}, \quad B = \begin{bmatrix} 1 & 2 & 3 \\ -2 & -3 & -4 \\ 7 & 12 & 15 \end{bmatrix}$$

9. (a) If α, β, γ the roots of the equation

$$x^4 + 2x^3 + 3x^2 - x - 2 = 0 \text{ find the value of } \sum \frac{\alpha\beta}{\gamma^2}.$$

- (b) Use Cardan's method to solve $x^3 - 3x^2 - 10x + 24 = 0$.

10. (a) Solve by Descartes' method

$$x^4 + 2x^3 - 7x^2 - 8x + 12 = 0.$$

- (b) Use Ferrari's method to solve

$$x^4 - 5x^3 + 3x^2 + 2x + 8 = 0.$$

- (b) Discuss for all values of K , the system of equations
 $(3K - 8)x + 3y + 3z = 0$, $3x + (3K - 8)y + 3z = 0$,
 $3x + 3y + (3K - 8)z = 0$.

- (a) Examine the consistency of

$$2x + 3y + z = 9, x + 2y + 3z = 6, 3x + y + 2z = 8$$

If consistent, solve for x, y, z by finding the inverse of the coefficient matrix.

- (b) Prove that the characteristic roots of a skew-hermitian matrix A are either purely imaginary or zero.

- (a) Find the characteristic roots and the associated characteristic vectors for the matrix

$$\begin{bmatrix} -3 & -9 & -12 \\ 1 & 3 & 4 \\ 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$$

- (b) Verify Cayley-Hamilton theorem and find the inverse

$$\text{of } \begin{bmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 1 & 3 & 5 \\ 1 & 5 & 12 \end{bmatrix}$$

- (a) Find the characteristic equation and the

$$\text{minimal equation of the matrix } A = \begin{bmatrix} 8 & -6 & 2 \\ -6 & 7 & -4 \\ 2 & -4 & 3 \end{bmatrix}$$

Also show that A is non-derogatory.

- (b) Write down the quadratic form corresponding to

$$\text{the matrix } \begin{bmatrix} 0 & 1 & 2 & 3 \\ 1 & 2 & 3 & 4 \\ 2 & 3 & 4 & 5 \\ 3 & 4 & 5 & 6 \end{bmatrix}$$

SECTION—B

6. (a) Show that every positive definite or semi-definite matrix can be represented as gram matrix.

- (b) Show that the form $x_1^2 + 2x_2^2 + 3x_3^2 + 2x_2x_3 - 2x_3x_1 + 2x_1x_2$ is indefinite and find two set of values of x_1, x_2, x_3 for which the form assumes positive and negative values.

7. (a) Solve the equation $32x^3 - 48x^2 + 22x - 3 = 0$, the roots being in A.P.

- (b) Solve $3x^4 + 17x^3 - 5x^2 + 8x + 12 = 0$, given that the product of two roots is unity.

8. (a) Can the same transformation remove both the second and the fourth terms of $x^4 - 12x^3 + 48x^2 - 72x + 35 = 0$? If so, solve it completely.

- (b) If α, β, γ are the roots of the cubic $x^3 - 3x + 1 = 0$, form an equation whose roots are $(\beta - \gamma)^2, (\gamma - \alpha)^2, (\alpha - \beta)^2$.

Exam Code : 103201

Subject Code : 1029

B.A./B.Sc. 1st Semester

MATHEMATICS

Paper—II (Calculus & Trigonometry)

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—50

Note :— Attempt **FIVE** questions in all, selecting at least **TWO** questions from each Section.

SECTION—A

1. (a) Between any two distinct real numbers, there is always an irrational number and therefore, infinitely many irrational numbers. Prove or disprove.

- (b) Prove that

$$|x + 1| < 2 \text{ iff } \frac{2x-1}{3x+2} \in (-\infty, -\frac{1}{5}) \cup (1, \infty) - \left\{-\frac{2}{3}\right\}.$$

5,5

2. (a) Prove that $\text{Lt}_{x \rightarrow a} \frac{1}{x-a}$ does not exist.

$$(b) \text{ Let } f(x) = \begin{cases} 1 ; & x \leq 3 \\ ax + b ; & 3 < x < 5 \\ 7 ; & 5 \leq x \end{cases}$$

Determine the constants a and b so that f may be continuous for all x.

5,5

3. (a) Differentiate $\tan^{-1}(\operatorname{sech} x^2)$ w.r.t. x^2 .

कन्या महा विद्यालय पुस्तकालय.

(a) Prove that :

(b) If $y = e^m \sin^{-1} x$, then $(1 + x^2)y_2 - xy_1 = m^2y$.

जालंधर शहर

$$[\sin(\alpha - \theta) + e^{\pm i\alpha} \sin \theta]^n = \sin^{n-1} \alpha [\sin(\alpha - n\theta) + e^{\pm i\alpha} \sin n\theta]$$

(c) If $y = \left(x + \sqrt{1 + x^2}\right)^m$, find, $y_n(0)$. 3,2,5

(b) Prove that :

4. (a) State and prove Taylor's Theorem (with Cauchy's Form of Remainder).

$$i^i = \cos \theta + i \sin \theta, \text{ where } \theta = (4m+1)\frac{\pi}{2} e^{-(4n+1)\frac{\pi}{2}}; m, n \in \mathbb{Z}$$

5,5

(b) If $f(x) = (1-x)^{\frac{5}{2}}$ and $f(x) = f(0) + xf'(0) + \frac{x^2}{2!} f''(\theta x)$; $0 < \theta < 1$, find the value of θ as x tends to 1.

5,5

8. (a) If $\tan \frac{x}{2} = \tanh \frac{x}{2}$, prove that $\cos x \cos h x = 1$.

(b) If $\sin(u + iv) = x + iy$, prove that :

5. (a) Evaluate $\lim_{x \rightarrow 0} \left(\frac{\sin x}{x}\right)^{\frac{1}{x^2}}$.

$$(i) \frac{x^2}{\cosh^2 v} + \frac{y^2}{\sinh^2 v} = 1$$

(b) Show that $f(x) = \frac{1}{x^2}$ is continuous on $(0, 1]$, but it is not uniformly continuous on $(0, 1]$. Is 'f' uniformly continuous on $[a, 1]$, if $a > 0$? 5,5

$$(ii) \frac{x^2}{\sin^2 u} - \frac{y^2}{\cos^2 u} = 1$$

5,5

SECTION—B

6. (a) If α, β be roots of $t^2 - 2t + 2 = 0$ then prove that

$$\frac{(x + \alpha)^n - (x + \beta)^n}{\alpha - \beta} = \frac{\sin n\phi}{\sin^n \phi}$$

(b) Prove that n , n th roots of unity form a G.P. Also show that their sum is zero and product is equal to $(-1)^{n-1}$. 5,5

9. (a) Separate into real and imaginary parts :

$$\tan^{-1}(x + iy)$$

(b) Sum to n terms the series :

$$\cos \alpha + \cos 2\alpha + \cos 3\alpha + \dots n \text{ terms.}$$

$$\text{Deduce the sum } 1^2 + 2^2 + 3^2 + \dots + n^2. \quad 5,5$$

10. (a) Sum to infinity the series :

$$\tan \alpha \tan(\alpha + \beta) + \tan(\alpha + \beta) \tan(\alpha + 2\beta) + \tan(\alpha + 2\beta) \tan(\alpha + 3\beta) + \dots \infty$$

$$(b) \text{ Prove that } \lim_{x \rightarrow 0} \frac{1}{x^2} \log \left(\frac{\tan^{-1} x}{x} \right) = -\frac{1}{3}.$$

5,5

कन्या महा विद्यालय पुस्तकालय

जालन्धर शहर

Exam. Code : 103201

Subject Code : 1032

B.A./B.Sc. 1st Semester

POLITICAL SCIENCE

(Principles of Political Science)

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—100

Note :— Section A: Attempt any **eight** questions, answer to each question should be approximately of **50** words. Each question carries **2** marks.

Section B: Attempt any **six** questions in all by selecting at least **one** question from each Unit. Each question carries **14** marks.

SECTION—A

1. "Political Science is not a science." Explain in brief.
2. Any two major difference between political science and economics.
3. Define State.
4. Locke's views on 'Natural Rights'.

5. Explain the Marx's principle of class struggle.
6. What do you mean by 'welfare state' ?
7. What do you mean by voting behaviour ?
8. What do you mean by political sovereignty ?
9. Distinct between De-jure and De-facto sovereignty.
10. Define liberalism.

SECTION—B

UNIT—I

1. Discuss the meaning and nature of Political Science.
2. Discuss the relationship between History and Political Science.

UNIT—II

3. Discuss the essential elements of the State.
4. Critically evaluate the evolutionary theory of the origin of the State.

UNIT—III

5. Explain the characteristics of the Gandhian Ideal State.
6. What functions a welfare State has to perform in these days ?

UNIT—IV

7. Critically evaluate the pluralist theory of Sovereignty.
8. Discuss the main determinants of voting behaviour.

(Punjabi Version)

ਨੋਟ :— ਭਾਗ ਓ : ਕੋਈ ਅੱਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਲਗਭਗ 50 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਉ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ ਅ : ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚੁਣਦੇ ਹੋਏ ਕੋਈ ਛੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 14 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—ਓ

1. “ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿਗਿਆਨ ਇੱਕ ਵਿਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।” ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
2. ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦੋ ਮੱਖ ਅੰਤਰ।
3. ਰਾਜ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ।
4. ‘ਕੁਦਰਤੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ’ ਬਾਰੇ ਲੌਕ (Lock) ਦੇ ਵਿਚਾਰ।
5. ਮਾਰਕਸ ਦੇ ਵਰਗ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
6. ‘ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਰਾਜਾਂ’ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ ?

ਜਲੰਧਰ ਸ਼ਾਖਾ

ਯੂਨਿਟ-IV

7. ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਦੇ ਬਹੁਲਵਾਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ।
8. ਵੋਟਿੰਗ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਨਿਰਧਾਰਕਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

(Hindi Version)

ਨੋਟ :— ਭਾਗ ਕ : ਕੋਈ ਆਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਤਿਯੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉਤਰ ਲਗਭਗ 50 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ। ਪ੍ਰਤਿਯੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹੋਣਗੇ।

ਭਾਗ ਖ : ਪ੍ਰਤਿਯੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਕਮ ਤੋਂ ਕਮ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਚੋਣ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਤਿਯੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 14 ਅੰਕ ਹੋਣਗੇ।

ਭਾਗ—ਕ

1. “ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਇੱਕ ਵਿਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।” ਸੰਖਿਪਤ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
2. ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਦੋ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਅੰਤਰ ਦੱਸੋ।
3. ਰਾਜ ਦਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
4. ‘ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਿਕ ਅਧਿਕਾਰ’ ਦੇ ਲੋਕ (Lock) ਦੇ ਵਿਚਾਰ।
5. ਵਰਗ ਸੰਬੰਧ ਦੇ ਮਾਰਕਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
6. ਕਲਾਸਕਾਰੀ ਰਾਜ ਦਾ ਅਧਿਐਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਅਧਿਐਸ਼ਟ ਹੈ ?

ਭਾਗ—ਅ

ਯੂਨਿਟ-I

1. ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਅਰਥ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ।
2. ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ-II

3. ਰਾਜ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਤਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
4. ਰਾਜ ਦੀ ਉੱਤਪਤੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸਵਾਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ-III

5. ਗਾਂਧੀਵਾਦੀ ਆਦਰਸ਼ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
6. ਅੱਜਕੱਲ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਕਾਰਜ ਕਰਨੇ ਹਨ ?

7. मतदान के व्यवहार से आपका क्या अभिप्राय है ?
8. राजनीतिक संप्रभुता से आपका क्या अभिप्राय है ?
9. डी-ज्युर (De-jure) और डी-फैक्टो (De-facto) संप्रभुता के बीच अंतर।
10. उदारवाद को परिभाषित करें।

भाग—ख

यूनिट-I

1. राजनीतिक विज्ञान के अर्थ और प्रकृति पर चर्चा करें।
2. इतिहास और राजनीतिक विज्ञान के बीच संबंधों पर चर्चा करें।

यूनिट-II

1. राज्य के आवश्यक तत्वों पर चर्चा करें।
2. राज्य की उत्पत्ति के विकासवादी सिद्धांत का आलोचनात्मक मूल्यांकन करें।

यूनिट-III

1. गांधीवादी आदर्श राज्य की विशेषताओं की व्याख्या करो।
2. आजकल के दिनों में कल्याणकारी राज्य को कौनसे कार्य करने हैं ?

यूनिट-IV

7. संप्रभुता के बहुलवादी सिद्धांत का आलोचनात्मक मूल्यांकन करें।
8. मतदान व्यवहार के मुख्य निर्धारकों पर चर्चा करें।

कन्या महा विद्यालय पुस्तकालय

जालंधर, पंजाब

Exam. Code : 103201

Subject Code : 1033

B.A./B.Sc. 1st Semester

PUBLIC ADMINISTRATION (Administrative Theory)

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—100

Note : Section-A : Attempt **EIGHT** questions in about **50** words or **5 to 7** lines of **2** marks each ($8 \times 2 = 16$).

Section-B : Attempt **SIX** questions, **one** question from each unit, in about **1000** words of **14** marks each ($14 \times 6 = 84$).

SECTION—A

1. Meaning of Public Administration.
2. Nature of Public Administration.
3. Scope of Public Administration.
4. Features of New Public Management.
5. Features of Good Governance.
6. Features of Co-ordination.
7. Meaning of Supervision.
8. Meaning of Public Corporation.
9. Judicial control over administrations.
10. Executive control over administration.

SECTION—B

UNIT—I

11. Discuss the relationship between Public Administration and Private Administration.

OR

12. Examine the features of New Public Administration.

- लोक प्रशासन का क्षेत्र।
- नवीन लोक प्रबंधन की विशेषताएं।
- अच्छे शासन की विशेषताएं।
- तालमेल की विशेषताएं।
- निगरानी का अर्थ।
- सार्वजनिक निगम का अर्थ।
- प्रशासन पर न्यायिक कंट्रोल।

0. प्रशासन पर कार्यकारी कंट्रोल।

भाग—ख

यूनिट—I

1. लोक प्रशासन और निजी प्रशासन में संबंधों का वर्णन करें।

अथवा

2. नवीन लोक प्रशासन की विशेषता की चर्चा करें।

यूनिट—II

3. पदसोपान के सिद्धांत और नियंत्रण का फैलाव की चर्चा करें।

अथवा

4. सुपुर्दगी के सिद्धांत की संक्षेप में चर्चा करें।

यूनिट—III

5. लाईन और स्टाफ एजेंसियों का अर्थ, किस्में और कार्यों का वर्णन करें।

अथवा

6. सौपी कानूनसाजी के भिन्न-भिन्न पक्षों को ब्यान करें।

यूनिट—IV

7. लोक प्रशासन में लीडरशिप दृष्टिकोण की विशेषताओं का वर्णन करें।

अथवा

8. लोक प्रशासन में निर्णय-निर्माण दृष्टिकोण के भिन्न-भिन्न पक्षों की चर्चा करें।

UNIT-II

OR

UNIT-III

OR

UNIT-IV

OR

(Punjabi Version)

- ਨੋਟ :** ਭਾਗ-ੳ : ਅੱਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ 50 ਸ਼ਬਦਾਂ ਜਾਂ 5 ਤੋਂ 7 ਲਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਦਿਉ।
 ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ। (8×2=16)
ਭਾਗ-ਅ : ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ 6 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ 1000 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਉ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 14 ਅੰਕ ਹਨ। (14×6=84)

ਭਾਗ-ੳ

1. ਲੋਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਅਰਥ।
2. ਲੋਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ।
3. ਲੋਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਖੇਤਰ।
4. ਨਵੀਨ ਲੋਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ।
5. ਚੰਗੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ।
6. ਤਾਲਮੇਲ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ।
7. ਨਿਗਰਾਨੀ ਦਾ ਅਰਥ।
8. ਸਰਵਜਨਕ ਅਦਾਰੇ ਦਾ ਅਰਥ।
9. ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਉਪਰ ਨਿਆਇਕ ਕੰਟਰੋਲ।
10. ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਉਪਰ ਕਾਰਜਸਾਧਕੀ ਕੰਟਰੋਲ।

ਭਾਗ-ਅ

ਯੂਨਿਟ-I

11. ਲੋਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

ਜਾਂ

12. ਨਵੀਨ ਲੋਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ-II

13. ਪਦਸੋਪਾਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦਾ ਘੇਰਾ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਜਾਂ

14. ਸਪੁਰਦਗੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ-III

15. ਲਾਈਨ ਅਤੇ ਸਟਾਫ਼ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦਾ ਅਰਥ, ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

ਜਾਂ

16. ਸੌਂਪੀ ਕਾਨੂੰਨਸ਼ਾਸੀ ਦੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ-IV

17. ਲੋਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

ਜਾਂ

18. ਲੋਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰਣਾ ਨਿਰਮਾਣ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

(Hindi Version)

- ਨੋਟ :** ਭਾਗ-ਕ : ਆਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਤੀਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉਤਰ 50 ਸ਼ਬਦਾਂ ਜਾਂ 5 ਤੋਂ 7 ਲਾਈਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਓ। ਪ੍ਰਤੀਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ। (8×2=16)।

- ਭਾਗ-ਖ :** ਪ੍ਰਤੀਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ 6 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਤੀਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉਤਰ 1000 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਓ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 14 ਅੰਕ ਹਨ। (14×6=84)।

ਭਾਗ-ਕ

1. ਲੋਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਅਰਥ।
2. ਲੋਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ।

जातिवाद की समस्या क्या है ? इसको समाधान करने का विस्तार सहित वर्णन करें। 15

विश्वशांति की समस्या का विस्तारसहित वर्णन करें। 15

श्री गुरु नानक देव जी के दर्शन में संगत की धारणा पर चर्चा करें। 15

गांधीवाद में सत्याग्रह की धारणा का वर्णन करें। 15

सभ्यता को परिभाषित करें। इसके विभिन्न अंग कौनसे हैं ? 15

सभ्याचार व सभ्यता में संबंध एवं अंतर की चर्चा करें। 15

सभी भाग अनिवार्य हैं :

- (i) तत्व मीमांसा
- (ii) ज्ञान मीमांसा
- (iii) नीतिशास्त्र
- (iv) मानवीय अधिकार
- (v) पंगत
- (vi) मानवतावाद
- (vii) सभ्याचार
- (viii) सभ्यता
- (ix) लिंग पक्षपात
- (x) अहिंसा।

4×10=40

Time Allowed—Three Hours] [Maximum Marks—100

Note :— Attempt ONE question each from the Sections A, B, C and D and the entire Section E.

SECTION—A

1. Define Philosophy. Explain its meaning and importance. 15
2. Explain the relation between Philosophy and Religion. 15

SECTION—B

3. What is the problem of Casteism ? Explain in detail along with solutions. 15
4. Explain the problem of World Peace in detail. 15

SECTION—C

5. Discuss the concept of Sangat in the philosophy of Sri Guru Nanak Dev ji. 15
6. Define the idea of Satyagraha in Gandhism. 15

SECTION—D

7. Define Civilization. What are its different components ? 15
8. What is the relation and difference between culture and civilization ? Discuss. 15

SECTION—E

All parts are compulsory :

- (i) Metaphysics
- (ii) Epistemology
- (iii) Ethics
- (iv) Human Rights
- (v) Pangat
- (vi) Humanism
- (vii) Culture
- (viii) Civilization
- (ix) Gender Discrimination
- (x) Ahimsa.

4×10=40

(Punjabi Version)

ਟ :— ਭਾਗ ਓ, ਅ, ਏ ਅਤੇ ਸ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।
ਭਾਗ ਹ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ।

ਭਾਗ—ਓ

ਦਰਸ਼ਨ ਸ਼ਾਸਤਰ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ, ਉਸਦੇ ਅਰਥ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 15

ਦਰਸ਼ਨ ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 15

ਭਾਗ—ਅ

ਜਾਤੀਵਾਦ ਦੀ ਸਮਸਿਆ ਕੀ ਹੈ? ਇਸਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਸਹਿਤ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 15

ਵਿਸ਼ਵਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਸਮਸਿਆ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਸਹਿਤ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 15

ਭਾਗ—ਏ

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 15

ਗਾਂਧੀਵਾਦ ਦੇ ਸਤਿਆਗ੍ਰਹਿ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। 15

कन्या महा विद्यालय पुस्तकालय

जालंधर जल

ਭਾਗ—ਸ

7. ਸਭਿਅਤਾ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ, ਇਸਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅੰਗ ਕੀ ਹਨ? 15

8. ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਸੱਭਿਅਤਾ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧ ਅਤੇ ਅੰਤਰ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 15

ਭਾਗ—ਹ

9. ਸਾਰੇ ਭਾਗ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ :

(i) ਤੱਤ ਵਿਗਿਆਨ

(ii) ਗਿਆਨ-ਵਿਗਿਆਨ

(iii) ਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ

(iv) ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ

(v) ਪੰਗਤ

(vi) ਮਾਨਵਤਾਵਾਦ

(vii) ਸਭਿਆਚਾਰ

(viii) ਸੱਭਿਅਤਾ

(ix) ਲਿੰਗ-ਪੱਖਪਾਤ

(x) ਅਹਿੰਸਾ। 4×10=40

(Hindi Version)

ਨੋਟ :— ਭਾਗ ਕ, ਖ, ਗ ਅਤੇ ਘ ਮੇਂ ਸੇ ਏਕ-ਏਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋਂ।

ਭਾਗ ਙ ਕੇ ਸਭੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਜਰੂਰੀ ਹੈਂ।

ਭਾਗ—ਕ

1. ਦਰਸ਼ਨ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਕੋ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋਂ। ਇਸਕੇ ਅਰਥ ਵ ਮਹੱਤਵ ਕਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋਂ। 15

2. ਦਰਸ਼ਨ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਵ ਧਰਮ ਮੇਂ ਸੰਬੰਧ ਕਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋਂ। 15

Exam. Code : 103201

Subject Code : 1035

B.A./B.Sc. Semester—I

PSYCHOLOGY

(Basic Psychological Processes—I)

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—75

SECTION—A

Note :— Attempt **all** questions. Each question carries **1.5** marks.

Answer should be upto **5** lines.

1. Unconscious Mind
2. Gestalt
3. Case study method
4. Speed test
5. Observational learning
6. Insight
7. Variables
8. Law of exercise
9. Emotional intelligence
10. Uses of median.

$10 \times 1.5 = 15$

SECTION—B

Note :— Attempt any **four** questions. Each question carries **9** marks. Answer should be up to **2** pages.

1. Explain historical background of psychology.
2. Write note on interview method.
3. What are ethical issues involved in psychological testing ?
4. Explain conditioning theory of learning.
5. Write note on Thurston's Theory of Intelligence.
6. Explain any two measures of central tendency.

$$9 \times 4 = 36$$

SECTION—C

Note :— Attempt any **two** questions. Each question carries **12** marks. Answer should be upto **5** pages.

1. Define Individual differences. Explain different types of tests used for understanding individual differences.
2. Explain Trial and Error Learning theory.
3. Write note on Nature and Nurture issue.

4. Calculate mode of the following :

Class interval	f
95 - 99	1
80 - 94	2
85 - 89	4
80 - 84	6
75 - 79	8
70 - 74	10
65 - 69	7
60 - 64	5
55 - 59	4
50 - 54	3

$$N = 50$$

$$12 \times 2 = 24$$

(Punjabi Version)

ਭਾਗ—ੳ

ਨੋਟ : ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 1.5 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਹੈ।
ਉੱਤਰ 5 ਲਾਈਨਾਂ ਤੱਕ ਹੋਵੇ।

1. ਅਚੇਤਨ ਮਨ
2. ਗੈਸਟਾਲਟ
3. ਕੇਸ ਅਧਿਐਨ ਵਿਧੀ
4. ਸਪੀਡ ਟੈਸਟ
5. ਨਿਰੀਖਣ ਸਿੱਖਣਾ

कन्या महा विद्यालय पुस्तकालय
जालंधर शहर

6. ਸੂਝ
7. ਚਰ
8. ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਨਿਯਮ
9. ਸੰਵੇਗਿਕ ਬੁੱਧੀ
10. ਮੀਡੀਅਨ ਦੇ ਉਪਯੋਗ। $10 \times 1.5 = 15$

ਭਾਗ—ਅ

ਨੋਟ : ਕੋਈ ਚਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 9 ਅੰਕ ਹਨ।
ਉੱਤਰ 2 ਪੇਜ ਦਾ ਹੋਵੇ।

1. ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਿਛੋਕੜ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
2. ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਧੀ ਉੱਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
3. ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਟੈਸਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਨੈਤਿਕ ਮੁੱਦੇ (ethical issues) ਹਨ ?
4. ਅਨੁਕੂਲਨ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
5. ਥਰਸਟਨ ਦੁਆਰਾ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
6. ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਦੋ ਮਾਪਾਂ ਉੱਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

$$9 \times 4 = 36$$

ਭਾਗ—ਬ

ਨੋਟ : ਕੋਈ ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ।
ਉੱਤਰ 5 ਪੰਨਿਆਂ ਤੱਕ ਹੋਵੇ।

1. ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ। ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਟੈਸਟਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

2. ਪਰਖ ਅਤੇ ਗਲਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

3. ਵਿਰਸੇ ਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

4. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦਾ Mode ਕੱਢੋ :

Class interval	f
95 – 99	1
90 – 94	2
85 – 89	4
80 – 84	6
75 – 79	8
70 – 74	10
65 – 69	7
60 – 64	5
55 – 59	4
50 – 54	3

$$N = 50$$

$$12 \times 2 = 24$$

(Hindi Version)

भाग-क

नोट :— सभी प्रश्न करें। प्रत्येक प्रश्न के 1.5 अंक हैं। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर 5 लाइनों तक दीजिए।

1. अचेतन मन
2. गेस्टाल्ट
3. केस अध्ययन विधि
4. स्पीड टेस्ट
5. अवलोकन सीखना

6. इनसाइट (Insight)

7. चर

8. अभ्यास का नियम

9. भावनात्मक बुद्धि

10. माधिका का उपयोग। $10 \times 1.5 = 15$

भाग-ख

नोट :— कोई चार प्रश्न करो। प्रत्येक प्रश्न के 9 अंक हैं। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर 2 पृष्ठों तक दें।

1. मनोविज्ञान की ऐतिहासिक पृष्ठभूमि की व्याख्या करें।
2. साक्षात्कार पद्धति पर नोट लिखें।
3. मनोविज्ञानिक परीक्षण में कौन-कौन से नैतिक मुद्दे शामिल हैं ?
4. सीखने के अनुकूलन सिद्धांत की व्याख्या करो।
5. थर्स्टन के बुद्धि के सिद्धांत पर नोट लिखें।
6. केन्द्रीय प्रवृत्ति के किन्ही दो मापों की व्याख्या करें।

$$9 \times 4 = 36$$

भाग-ग

नोट :— कोई दो प्रश्न करो। प्रत्येक प्रश्न के 12 अंक हैं। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर 5 पृष्ठों तक दें।

1. व्यक्तिगत मतभेदों को परिभाषित करें। व्यक्तिगत मतभेदों को समझाने के लिए उपयोग किए जाने वाले विभिन्न प्रकार के परीक्षणों की व्याख्या करें।
2. परीक्षण और त्रुटि सीखने के सिद्धांत की व्याख्या करो।

3. प्रकृति और पोषण मुद्दे पर नोट लिखें।

4. निम्नलिखित के मोड की गणना करें :

कक्षा अन्तराल	f
95 - 99	1
80 - 94	2
85 - 89	4
80 - 84	6
75 - 79	8
70 - 74	10
65 - 69	7
60 - 64	5
55 - 59	4
50 - 54	3

$$N = 50$$

$$12 \times 2 = 24$$

B.A./B.Sc. Ist Semester

PHYSICAL EDUCATION

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—60

Note :- Q. No. 1 (Section—A) is compulsory. Attempt any **seven** questions from Section B and **two** from Section C.

SECTION—A

1. (a) What do you mean by objectives ?
- (b) Define the term development.
- (c) Define Anatomical age.
- (d) Name of the colors of Olympic flag.
- (e) Where is the office of Punjab Sports Department ?
- (f) What is the full form of N.S.N.I.S. ?

6×2=12

SECTION—B

2. Write the names of 20 Asian Countries.
3. Describe the Physiological and Chronological age.
4. What do you mean by biological principles ?
5. Explain the meaning of coaching.
6. Enlist the objectives of various sports associations and federations.
7. Write a note on ancient Olympic Games.
8. Write briefly various types of physique.
9. Explain the importance of physical education in modern life.
10. Discuss the reasons behind the creation of Sports Authority of India.
11. When did the Commonwealth and Asian Games come into existence ?

23(2117)/BSS-22538(T)

1

(Contd.)

4. जैविक सिद्धांतों से आपका क्या अभिप्राय है ?
5. कोचिंग के अर्थ की व्याख्या करो।
6. विभिन्न खेल संस्थाओं तथा संघों के उद्देश्यों की सूची बनाओ।
7. प्राचीन ओलंपिक खेलों पर एक नोट लिखें।
8. शरीर-गठन (physique) के विभिन्न प्रकारों पर संक्षिप्त रूप में लिखें।
9. आधुनिक जीवन में शारीरिक शिक्षा के महत्व की व्याख्या करो।
10. भारत के खेल प्राधिकरण के निर्माण के पीछे कारणों की चर्चा करो।
11. राष्ट्रमंडल और एशियाई खेलों अस्तित्व में कब आई ?
12. पंजाब स्पोर्ट्स विभाग पर एक संक्षिप्त नोट लिखो।
13. आनुवंशिकता और पर्यावरण के मध्य अंतर स्पष्ट करें।

7×4=28

भाग-ग

14. शारीरिक शिक्षा के लक्ष्यों और उद्देश्यों को विस्तारपूर्वक लिखो।
15. आधुनिक ओलंपिक खेलों के बारे में व्याख्या करो।
16. शिक्षा की परिभाषाएं लिखो। यह हमारे लिए क्यों महत्वपूर्ण है ?
17. बच्चे की वृद्धि और विकास में आनुवंशिकता और पर्यावरण के प्रभावों की व्याख्या करो।

2×10=20

ਕਨਯਾ ਸਹਾ ਵਿਦਿਆਲਯ ਪੁਸਤਕਾਲਯ

ਜ਼ਾਲੰਧਰ ਸ਼ਹਰ

12. Write a brief note on Punjab Sports Department.
13. Differentiate between heredity and environment.

7×4=28

SECTION—C

14. Write in detail aim and objectives of Physical Education.
15. Explain about modern Olympic Games.
16. Write the definitions of education. Why it is important for us ?
17. Explain the effects of heredity and environment on the growth and development of child.

2×10=20

(Punjabi Version)

ਨੋਟ : ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 (ਭਾਗ-ਉ) ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਭਾਗ ਅ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਸੱਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਭਾਗ ਏ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—ਉ

1. (ਉ) ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
(ਅ) ਵਿਕਾਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰੋ।
(ੲ) ਸ਼ਰੀਰਕ (Anatomical) ਉਮਰ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰੋ।
(ਸ) ਉਲੰਪਿਕ ਝੰਡੇ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।
(ਹ) ਪੰਜਾਬ ਖੇਡ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਦਫ਼ਤਰ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ?
(ਕ) ਐਨ. ਐਸ. ਐਨ. ਆਈ. ਐਸ. (N.S.N.I.S.) ਦਾ ਪੂਰਣ ਰੂਪ ਕੀ ਹੈ ?

6×2=12

ਭਾਗ—ਅ

2. 20 ਏਸ਼ੀਆਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।
3. ਸ਼ਰੀਰਕ ਅਤੇ ਕਾਲਕ੍ਰਮਾਨੁਸਾਰ (Chronological) ਉਮਰ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
4. ਜੈਵਿਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
5. ਕੋਚਿੰਗ ਦੇ ਅਰਥ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
6. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਡ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੰਘਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਣਾਉ।
7. ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਉਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਉਪਰ ਇੱਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
8. ਸ਼ਰੀਰ-ਗਠਨ (physique) ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਉਪਰ ਸੰਖਿਪਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ।

9. ਆਧੁਨਿਕ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
10. ਭਾਰਤ ਦੀ ਖੇਡ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਪਿੱਛੇ ਕਾਰਣਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
11. ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਅਤੇ ਏਸ਼ੀਆਈ ਖੇਡਾਂ ਕਦੋਂ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ?
12. ਪੰਜਾਬ ਖੇਡ ਵਿਭਾਗ ਉਪਰ ਇੱਕ ਸੰਖਿਪਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
13. ਅਨੁਵੰਸ਼ਿਕਤਾ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।

7×4=28

ਭਾਗ—ੲ

14. ਸ਼ਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਲਕਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਲਿਖੋ।
15. ਆਧੁਨਿਕ ਉਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
16. ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਲਿਖੋ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਕਿਉਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ?
17. ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਾਧੇ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵੰਸ਼ਿਕਤਾ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

2×10=20

(Hindi Version)

ਨੋਟ :— ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੰਖਿਆ 1 (ਭਾਗ ਕ) ਅਨਿਵਾਰਯ ਹੈ। ਭਾਗ ਖ ਮੇਂ ਸੇ ਕੋਈ ਸਾਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਤਥਾ ਭਾਗ ਗ ਮੇਂ ਸੇ ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—ਕ

1. (ਕ) ਤਵੇਸ਼ਯੋਂ ਸੇ ਆਪਕਾ ਕਯਾ ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ ਹੈ ?
(ਖ) 'ਵਿਕਾਸ' ਸ਼ਬਦ ਕੋ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
(ਗ) ਸ਼ਰੀਰਿਕ (Anatomical) ਆਯੁ ਕੋ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
(ਘ) ਔਲੰਪਿਕ ਧ੍ਵਜ ਕੇ ਰੰਗੋਂ ਕੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।
(ਡ) ਪੰਜਾਬ ਖੇਲ ਵਿਭਾਗ ਕਾ ਕਾਰਯਾਲਯ ਕਛਾ ਹੈ ?
(ਚ) ਐਨ. ਐਸ. ਐਨ. ਆਈ. ਐਸ. (N.S.N.I.S.) ਕਾ ਪੂਰ੍ਵ ਰੂਪ ਕਯਾ ਹੈ ?

6×2=12

ਭਾਗ—ਖ

2. 20 ਏਸ਼ੀਆਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਕੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।
3. ਸ਼ਾਰੀਰਿਕ ਔਰ ਕਾਲਕ੍ਰਮਾਨੁਸਾਰੀ ਆਯੁ ਕਾ ਵਰਨਨ ਕਰੋ।

- (ii) Find $\frac{dy}{dx}$ when $x^y + y^x = a^b$ where a and b are constants.

9. (i) If the demand law is $q = \frac{20}{p+1}$, find elasticity of demand at $p = 4$.

- (ii) Given the revenue function $R = 14x - x^2$ and cost function $T = x(x^2 - 2)$ find AR, MR, AC and MC.

Exam. Code : 103201
Subject Code : 1037

B.A./B.Sc. 1st Semester

QUANTITATIVE TECHNIQUES—I

Time Allowed—3 Hours] [Maximum Marks—100

Note :— First question consisting of 10 short answer questions (carrying 2 marks each) is compulsory. Attempt *one* out of *two* questions from each of the four units (20 = 10 + 10 marks each).

1. Attempt **all** parts of this question :

- (i) Solve :

$$2x - 3y = 1, 5x + 4y = 14.$$

- (ii) Solve :

$$5\sqrt{4x^2 - 3} - \frac{2}{\sqrt{4x^2 - 3}} = 3.$$

- (iii) Find the sum of n terms of a GP series.
(iv) Explain the concept of permutations.
(v) Find t-ratios of 90° .
(vi) Distinguish between constants and variables.
(vii) Explain difference and symmetric difference of sets.

(viii) Find the derivative of $\log x$ by first principle method.

(ix) Prove that :

$$\tan \theta + \cot \theta = \sec \theta \operatorname{cosec} \theta.$$

(x) Differentiate :

$$\sqrt{\frac{1-x}{2+x}} \text{ w.r.t. } x.$$

UNIT—1

2. (i) Solve :

$$(x-1)(x+1)(2x+3)(2x-1) = 3.$$

(ii) Solve :

$$x + y = 5, x^2 + 2y^2 = 17.$$

3. (i) The sum of three numbers in AP is 15 and sum of their squares is 83. Find the numbers.

(ii) Find the sum of n terms of the series :

$$3 + 33 + 333 + \dots$$

UNIT—2

4. (i) Find the equation of the straight line passing through the points (3, 4) and (6, 7). Find the coordinates of the points where it meets the axes. Also find portion of the line intercepted between the axes.

(ii) Prove that :

$$\sin 75^\circ - \sin 15^\circ = \cos 105^\circ + \cos 15^\circ.$$

5. (i) A town has a population of 60000. Out of it 32000 read The Hindustan Times and 35000 read Times of India newspaper, while 7500 read both the papers. How many read neither The Hindustan Time nor Times of India.

(ii) Prove :

$$A \cap (B \cup C) = (A \cap B) \cup (A \cap C) \text{ and}$$

$$A \cup (B \cap C) = (A \cup B) \cap (A \cup C)$$

UNIT—3

6. (i) Find limit of the function $\frac{e^x - 1}{x}$ as x tends to zero.

(ii) Find the limit :

$$\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{6x^2 + 2x + 1}{6x^2 - 3x + 1}.$$

7. (i) Explain the concept of function. Discuss demand function, supply function, cost function and revenue function.

(ii) Find domain and range of the function :

$$y = \frac{x+1}{2x+1}.$$

UNIT—4

8. (i) If $y = \sqrt{\frac{1-x}{1+x}}$, prove that :

$$(1-x^2) \frac{dy}{dx} + y = 0.$$

Exam. Code : 103201

Subject Code : 1044

B.A./B.Sc. 1st Semester

SANSKRIT ELECTIVE

(Kavya Evam Vyakaran)

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—100

नोट :— सभी प्रश्न अनिवार्य हैं। प्रत्येक प्रश्न के सभी भागों का उत्तर एक साथ दीजिए।

भाग—क

1. अधोलिखित श्लोकों में से किन्हीं पांच की प्रसंग-सहित व्याख्या कीजिए :—

(क) हरिमन्दिर-दुर्ग्याणा-हुतात्मस्थानमण्डितम्।

गुरुनगरमित्याख्यं श्लाघागृहमिति श्रुतम्।।

(ख) शिविरे कष्टसंसिक्तान् सेवमानो दिवानिशम्।

पूर्णः पिंगलसंस्थाया बीजं तदावपच्छुभम्।।

(ग) आश्रमं स तु दीनेभ्यो निर्मित्सेते स्म वस्तुतः।

सहमाना जनाघातान् म्रियेरन्ते न वीथिषु।।

(घ) परोपकारपाणिर्न्यः पंचापप्रान्तपावनः।

पर्यावरणगोप्ताऽऽसीच्च प्रेमपाठपाठकः।।

(ङ) जायन्ते च म्रियन्ते च सर्वे जगति नश्वरे।

सम्पाद्य शुभकर्मणि स्थिरी भवति को नहि।।

(च) तेन जीवनपर्यन्तं स्वकं हितं न चिन्तितम्।

भवन्ति सर्वथा सन्तः परहितप्रयोजनाः।।

(छ) धिक् खलु हस्तपादं तत् सेवां करोति नात्र यत् ।

सन्देशं गुरुवर्याणां हृदि कृत्वा समाचरत् ।।

(ज) विरलः करुणावृत्तिः कथयन्ति स्म केचन ।

करुणायाः परं पूर्णो जीवदेव निदर्शनम् ।।

(झ) आचरणं दयासिन्धोः सेवयास्ति विभूषितम् ।

भूषणेभ्यो हि सर्वेभ्यो दीनसेवातिरिच्यते ।।

(ञ) दुःखिनः सुखिनः सर्वे निराश्रयाश्च साश्रयाः ।

अनाथास्तु सनाथा हि भवन्तु स समीहते ।। 5×7=35

2. निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दो के उत्तर दीजिए :—

(क) 'पूर्णसार्धशतकम्' (निर्धारित अंश) का कथासार लिखें ।

(ख) भक्तपूर्ण सिंह जी की सेवा के विविध प्रसंगों पर प्रकाश डालें ।

(ग) भक्तपूर्ण सिंह जी का जीवनवृत्त बतलाएं ।

(घ) भक्तपूर्ण सिंह जी का जीवन-दर्शन बतलाएं । 2×7½=15

भाग—ख

3. (क) निम्नलिखित में से किन्हीं दो वर्णों का उच्चारण स्थान लिखें :—

न, ग, आ, उ ।

2×2=4

(ख) किन्हीं तीन अव्ययों का वाक्यों में प्रयोग कीजिए :—

तत्र, चिरम्, पुनः तथा, कदा, एवम् ।

3×2=6

4. किन्हीं दश संख्यावाची शब्दों को संस्कृत में लिखें :—

7, 12, 16, 23, 29, 34, 37, 44, 48, 55, 56, 60, 63, 72,

81, 77, 88.

10×1=10

5. किन्हीं पांच की सन्धि/सन्धिच्छेद कीजिए :—

सेवा + एव, पर + उपकारः, कवि + इच्छ, प्र + एजते, रामे + अपि,
पालनार्थम्, गणेशः, गायकः, भ्वादिः, अत्याचारः । 5×2=10

6. किन्हीं चार धातुओं के यथानिर्दिष्ट रूप लिखें :—

(क) दा — विधिलिङ्

(ख) अस् — लट् लकार

(ग) कृ — लृट् लकार

(घ) नश् — लङ् लकार

(ङ) पच् — लोट् लकार

(च) गम् — लट् लकार

(छ) शक् — लृट् लकार

(ज) भू — लोट् लकार ।

4×5=20

जालन्धर राहू Exam. Code : 103201

Subject Code : 1045

B.A./B.Sc. 1st Semester

SOCIOLOGY

(Fundamentals of Sociology-I)

Time Allowed—3 Hours] [Maximum Marks—100

Note :— (1) Section-A consists of **10** questions. Attempt any **8** questions in upto **50** words. Each question carries **2** marks.

(2) Section-B consists of **8** questions. Each unit has **two** questions. Attempt **6** questions (selecting at least **1** from each unit) in all. Each question carries **14** marks.

SECTION—A

1. Write short answers on **eight** questions with length upto **half** page :
 - (i) Definition of Sociology
 - (ii) Relationship of Sociology with Economics
 - (iii) Synthetic School of Sociology
 - (iv) Society
 - (v) Two characteristics of Institution
 - (vi) In-Groups
 - (vii) Importance of Groups

(viii) Role-conflict

(ix) Norms

(x) Status.

2×8=16

SECTION—B

Note :— Attempt *six* questions (selecting at least *one* from each unit) in all. Each question carries **14** marks.

UNIT—I

2. Discuss the nature of Sociology. What is the use of Sociology for society ? 14
3. Discuss relationship of Sociology with History and Political Science. 14

UNIT—II

4. Define Association. Discuss functions of association by giving examples. 14
5. Discuss features and elements of community. 14

UNIT—III

6. Define Groups. Discuss features of Primary and Secondary Groups. 14
7. What are the characteristics of Groups ? Briefly discuss Reference Groups. 14

UNIT—IV

8. Discuss status and role as elements of social structure. 14
9. What is Social Structure ? Discuss characteristics of Social Structure. 14

(Punjabi Version)

- ਨੋਟ :—** (1) ਭਾਗ ਓ ਵਿੱਚ **10** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ। ਕੋਈ **8** ਪ੍ਰਸ਼ਨ, ਹਰੇਕ ਦਾ ਉੱਤਰ **50** ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਉ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ **2** ਅੰਕ ਹਨ।
- (2) ਭਾਗ ਅ ਵਿੱਚ **8** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚ ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ **6** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। (ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ) ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ **14** ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—ਓ

1. ਅੱਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਉ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਅੱਧੇ ਪੇਜ਼ ਤੱਕ ਦਿਉ :
 - (i) ਸਮਾਜਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ
 - (ii) ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਾਜਸ਼ਾਸਤਰ ਦਾ ਸੰਬੰਧ
 - (iii) ਸਮਾਜਸ਼ਾਸਤਰ ਦਾ ਸਿੰਥੈਟਿਕ ਸਕੂਲ
 - (iv) ਸਮਾਜ
 - (v) ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਦੋ ਲੱਛਣ
 - (vi) ਅੰਤਰਿਕ ਸਮੂਹ

(vii) समूहों की महत्ता

(viii) भूमिका संयोजक

(ix) मानदंड

(x) सविधि।

2×8=16

भाग—अ

नोट :— सारियों में से प्रश्न करें (हरेक यूनिट में से चार-पाँच प्रश्न चुनें), हरेक प्रश्न के 14 अंक हों।

यूनिट—I

समाज-शासत्र की प्रकृति का बतलाएँ। समाज लक्ष्य समाज-शासत्र की विशेषताएँ कौन हैं ? 14

इतिहास और राजनीतिक विचारों के माध्यम से समाज-शासत्र के विकास का बतलाएँ। 14

यूनिट—II

सोसियल इकोनॉमिक्स की परिभाषा दीजिए। उदाहरण के साथ सोसियल इकोनॉमिक्स के क्षेत्रों का बतलाएँ। 14

समुदाय के तत्वों और लक्षणों की बतलाएँ। 14

यूनिट—III

समूह की परिभाषा करें। प्राथमिक और द्वितीयक समूहों की विशेषताएँ बतलाएँ। 14

समूहों की विशेषताएँ कौन हैं ? रैडरैस ग्रुपों का संघर्ष बतलाएँ। 14

8. समाजिक वर्गों के तत्वों के रूप में सविधि और भूमिका बतलाएँ। 14

9. समाजिक वर्गों की क्या विशेषताएँ हैं ? समाजिक वर्गों की विशेषताओं की बतलाएँ। 14

(Hindi Version)

नोट :— (1) भाग क में 10 प्रश्न हैं। कोई 8 प्रश्न करो। प्रत्येक प्रश्न को 50 शब्दों में लिखें। प्रत्येक प्रश्न के 2 अंक हैं।

(2) भाग ख में 8 प्रश्न हैं। प्रत्येक यूनिट में दो प्रश्न दिए गए हैं। सभी में से 6 प्रश्न करें। (प्रत्येक यूनिट में से कम से कम एक प्रश्न चुनकर) प्रत्येक प्रश्न के 14 अंक हैं।

भाग—क

1. आठ प्रश्नों के उत्तर दें। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर आधे पृष्ठ तक दें :

(i) समाजशास्त्र की परिभाषा

(ii) अर्थशास्त्र के साथ समाजशास्त्र का संबंध

(iii) समाजशास्त्र के सिंथेटिक स्कूल

(iv) समाज

(v) संस्थान की दो विशेषताएँ

- (vi) आन्तरिक समूह
- (vii) समूह का महत्व
- (viii) भूमिका संघर्ष
- (ix) मानदंड
- (x) स्थिति।

2×8=16

भाग—ख

नोट :— सभी में से 6 प्रश्न करें। (प्रत्येक यूनिट में से कम से कम एक प्रश्न चुनकर), प्रत्येक प्रश्न के 14 अंक हैं।

यूनिट—I

- समाजशास्त्र की प्रकृति पर चर्चा करें। समाज के लिए समाजशास्त्र का क्या उपयोग है ? 14
- इतिहास और राजनीति विज्ञान के साथ समाजशास्त्र के संबंधों पर चर्चा करें। 14

यूनिट—II

- एसोसिएशन को परिभाषित करें। उदाहरण देकर संस्था के कार्यों की चर्चा करें। 14
- समुदाय के तत्वों और लक्षणों की चर्चा करें। 14

यूनिट—III

- समूहों को परिभाषित करें। प्राथमिक और माध्यमिक समूहों के लक्षणों की चर्चा करें। 14
- समूह की विशेषताएं क्या हैं ? संदर्भ समूह की संक्षेप में चर्चा करें। 14

यूनिट—IV

- 8. सामाजिक संरचना के तत्वों के रूप में स्थिति और भूमिका पर चर्चा करें। 14
- 9. सामाजिक संरचना क्या है ? सामाजिक संरचना की विशेषताओं की चर्चा करें। 14

कन्या महा विद्यालय पुस्तकालय
जालन्धर शहर

Exam. Code : 103201

Subject Code : 1053

B.A./B.Sc. Ist Semester

**HUMAN RIGHTS (Conceptual Understanding of
Human Rights)**

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—100

Note :- (1) Attempt **one** question each from Section A, B, C, D of question paper. Each question carries **20** marks.

(2) Section E is compulsory. Answer the short questions in Section E in not less than **50** words. Each question carries **2** marks.

SECTION-A

1. Discuss the historical development of the term human rights. 20

OR

2. Define Human Rights. Discuss its nature. 10+10

SECTION-B

3. Discuss the basic concept of individual and group with reference to human rights. 10+10

OR

4. Discuss the basic concepts of equality and justice with reference to human rights. 10+10

SECTION-C

5. Elaborate various categories of Human Rights enumerated in Universal Declaration of Human Rights (1948). 20

OR

6. Give international conventions on Civic and Political Rights. 10+10

SECTION-D

7. Discuss in detail, Fundamental Duties. 20

OR

8. Describe constitutional vision of Fundamental Rights. 20

SECTION-E

9. What do you mean by Human Rights in modern times ?
10. What do you mean by counter violence ?
11. What is a basic concept of civil society with reference to human rights ?
12. Give International Conventions on Cultural Rights.
13. What is a basic concept of freedom with reference to human rights ?
14. Give Economic Rights.
15. What are Directive Principles ?
16. Write a note on Universal Declaration of Human Rights.
17. What is a basic concept of state with reference to Human Rights ?
18. Define Social Rights. 10×2=20

कन्या महा विद्यालय पुस्तकालय

जालन्धर शहर

Exam. Code : 103201

Subject Code : 1058

B.A./B.Sc. Ist Semester

JOURNALISM AND MASS COMMUNICATION

Time Allowed—3 Hours] [Maximum Marks—80

PART—A

Note :— Attempt **ALL**.

1. Communication
2. Kinesics
3. Body language
4. Wilbur Schramm
5. Diad Communication
6. Non—verbal Communication
7. Mass Communication
8. Intrapersonal
9. Group Communication
10. Noise. 2×10=20

PART—B

Note :— Attempt any **8** questions.

1. Define process of communication.
2. Discuss various types of non—verbal communication.

3. Why communication is important ?
4. Define verbal communication with suitable examples.
5. Discuss Shannon and Weaver's model of communication.
6. Discuss Aristotle's Model.
7. Discuss social media as a tool of communication.
8. What is an E-mail ?
9. What do you understand by feedback ?
10. How communication can be made effective ?

5×8=40

PART—C

Note :— Attempt any 2 questions.

1. Discuss the latest trends in communication.
2. Discuss 7 C's of communication.
3. Discuss various tools of mass communication.
4. Discuss in detail process of communication.

2×10=20

Exam. Code : 103201

Subject Code : 1059

B.A./B.Sc. 1st Semester

**FASHION DESIGNING AND GARMENT
CONSTRUCTION (Fashion Designing-I)**

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—40

Note :- Attempt any **five** questions. All questions carry
8 marks each. (5×8=40)

1. Write short notes on :
 - (a) Fashion Trends
 - (b) Technological development and fashion
2. How lines of fabric play an important role in fashion ?
3. What kinds of garments are popular in fashion designing ?
4. Differentiate between fashion innovator and fashion specialist.
5. Explain the broken fashion cycle and the events responsible for its breaking.
6. Elaborate the role of colour in fashion.
7. Explain the merits and demerits of Trickle-Down and Tricke-Across theories of fashion. Also discuss that which theory is presently being used.
8. Describe the four important factors that affect the fashion cycle.

कन्या महा विद्यालय पुस्तकालय

जालन्धर शहर

Exam. Code : 103201

Subject Code : 1067

B.A./B.Sc. Ist Semester

COSMETOLOGY

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—40

Note :— Section—A is compulsory. Attempt **four** questions from Section—B and attempt any **two** questions from Section—C.

SECTION—A

1. (a) What is Sweat gland ?
- (b) Differentiate between cosmetology and cosmetics.
- (c) What precautions will you take while spraying perfume ?
- (d) What is the correct method of brushing teeth ?
- (e) Clothing forms first impression on the viewer. Comment on it.
- (f) What is the correct method of oiling the hair ?
- (g) List down different types of facial muscles.
- (h) What are the reasons of unwanted hair growth ?
- (i) What are pressure points in massaging ?
- (j) What is manicure ?

1×10=10

SECTION—B

2. How will you select clothing according to different occasions ?
3. Describe in detail techniques of massaging.
4. What are the functions of skin ?
5. What are different skin types and how will you analyse it ?
6. Write down common skin problems and their causes.
7. Describe technique of pedicure in detail.
8. What is the scope of cosmetology ? 4×4=16

SECTION—C

9. What points will you keep in mind while massaging and what are benefits of massaging ?
10. Describe in detail structure of skin with diagram.
11. What is the importance of cosmetology ?
12. What is personal grooming and how will you take care of different body parts ? 2×7=14

Exam. Code : 103201

Subject Code : 1072

B.A./B.Sc. Semester—I

MUDHLI PUNJABI

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—50

ਨੋਟ : ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ।

1. (i) ਪੈਂਤੀ ਅੱਖਰੀ ਨੂੰ ਤਰਤੀਬਵਾਰ ਕਰਕੇ ਲਿਖੋ।

ਜਾਂ

ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ :

ੳ - ਏ - -

ਕ ਖ - - -

- ਛ - ਝ -

ਟ - - ਢ -

ਤ - - ਧ -

ਪ ਫ - - -

ਯ - ਲ - -

10

(ii) ਚ, ਟ ਅਤੇ ਕ ਵਰਗ ਦੇ ਅੱਖਰ ਲਿਖੋ।

ਜਾਂ

ਪੈਰੀਂ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਦਸ ਸ਼ਬਦ ਬਣਾਉ।

10

2. ਲਗਾਖਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਦਸ ਸ਼ਬਦ ਬਣਾਉ।

ਜਾਂ

ਲਗਾਖਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰੋ : ਉੱਚਾ, ਨੀਵਾਂ, ਪੱਕਾ, ਲੰਮਾ, ਨੱਕ।

10

3. (ੳ) ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ :

ਇਕ ਗੁਣੀ ਚੇਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਜੇ ਕੋਈ ਮੇਰੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰੇਗਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਮੈਨੂੰ ਗਾਲਾਂ ਕੱਢੇਗਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਭਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਿਰਫ ਗਾਲਾਂ ਹੀ ਕੱਢੀਆਂ ਮੇਰੇ ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੁੱਟੀ ਬੁੱਧ ਬੋਲੇ ਜੇ ਕੋਈ ਤੇਰੇ ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਸੁੱਟ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਚੇਲੇ ਨੇ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਭਲਾ ਹੀ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਸਿਰਫ ਮਿੱਟੀ ਹੀ ਤਾਂ ਸੁੱਟੀ, ਮੈਨੂੰ ਥੱਪੜ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ ਇਸ ਤੇ ਭਗਵਾਨ ਬੁੱਧ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ ਜੇ ਕੋਈ ਤੈਨੂੰ ਥੱਪੜ ਮਾਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਤੂੰ ਕੀ ਕਰੇਗਾ ਚੇਲਾ ਬੋਲਿਆ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸਿਰਫ ਥੱਪੜ ਹੀ ਮਾਰਿਆ ਡੰਡਾ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ

10

(ਅ) ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ :

- (i) ਉਹ ਬਹੁਤ ਚਲਾਕ ਹੈ। (ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਪਛਾਣੋ)
- (ii) ਮੈਂ ਜਾ ਰਹੀ ਹਾਂ। (ਪੜਨਾਂਵ ਚੁਣੋ)
- (iii) ਅਨਿਕੇਤ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। (ਨਾਂਵ ਪਛਾਣੋ)
- (iv) ਟੀਮ ਨੇ ਮੈਚ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਹੈ। (ਕਿਰਿਆ ਚੁਣੋ)
- (v) ਵਚਨ ਬਦਲੋ :

ਕੁਰਸੀ, ਕਿਤਾਬ, ਕੁੜੀ, ਮੁੰਡਾ।

10

कन्या महा विद्यालय पुस्तकालय

जालन्धर शहर

Exam. Code : 103201

Subject Code : 1073

भाग—ख

नोट :— इसमें चार निबंध प्रकार के प्रश्न दिए गए हैं। परीक्षार्थी कोई दो प्रश्न करें। प्रत्येक प्रश्न के 10 अंक हैं। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर 4 पृष्ठों से अधिक न हो।

1. पंजाब में ड्रग की लत की समस्या के पीछे कारणों पर एक नोट लिखें।
2. कैनेबिस (Cannabis) के लक्षणों और निशानों के बारे में लिखिए।
3. एम्फेटामाइन (Amphetamine) के लघु तथा दीर्घ अवधि प्रभावों की चर्चा करें।
4. शराब के उपयोग के लघु तथा दीर्घ अवधि प्रभावों के बारे में लिखें। $2 \times 10 = 20$

भाग—ग

नोट :— इसमें दो प्रश्न दिए गए हैं। परीक्षार्थी केवल एक प्रश्न करें। इस प्रश्न का उत्तर 5 पृष्ठों से अधिक न हो।

1. भारत में ड्रग की लत की समस्या के बारे में लिखिए।
2. पंजाब में नशीली दवा के दुरुपयोग के परिणामों के बारे में लिखिए। $1 \times 15 = 15$

B.A./B.Sc. 1st Semester

DRUG ABUSE : PROBLEM, MANAGEMENT AND PREVENTION (Problem of Drug Abuse)

Time Allowed—3 Hours] [Maximum Marks—50

SECTION—A

Note :— It will consist of **FIVE** short answer questions. Candidates will be required to attempt **THREE** questions, each question carrying 5 marks. Answer to any of the questions should not exceed 2 pages.

1. What do you mean by a Drug ?
2. What are drugs according to Drugs and Cosmetics Act of India ?
3. Write the types of Drugs on the basis of use.
4. Write about Drug Dependence.
5. Write any three reasons behind Drug Addiction.

$3 \times 5 = 15$

SECTION—B

Note :— It will consist of **FOUR** essay type questions. Candidates will be required to attempt **TWO** questions, each question carrying 10 marks. Answer to any of the questions should not exceed 4 pages.

1. Write a note on reasons behind the problem of Drug Addiction in Punjab.
2. Write symptoms and signs of Cannabis.
3. Discuss short and long term effects of Amphetamine.
4. Write about short and long term effects of use of Alcohol.

$2 \times 10 = 20$

SECTION—C

Note :— It will consist of **TWO** questions. Candidates will be required to attempt **ONE** question only. Answer to the question should not exceed **5** pages.

1. Write about the problem of Drug Addiction in India.
2. Discuss about consequences of Drug Abuse in Punjab.

1×15=15

(Punjabi Version)

ਭਾਗ-ੳ

ਨੋਟ :— ਇਸ ਵਿੱਚ ਛੋਟੇ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 5 ਅੰਕ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ 2 ਪੇਜਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਹੋਵੇ।

1. ਡਰਗ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
2. ਡਰਗ ਅਤੇ ਕਾਸਮੈਟਿਕ ਐਕਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਨੁਸਾਰ ਡਰਗਜ਼ ਕੀ ਹਨ ?
3. ਇਸਤੇਮਾਲ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਡਰਗ ਦੇ ਕਿਸਮ ਲਿਖੋ।
4. ਡਰਗ ਨਿਰਭਰਤਾ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।
5. ਡਰਗ ਦੀ ਆਦਤ ਪਿੱਛੇ ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਕਾਰਣ ਲਿਖੋ।

3×5=15

ਭਾਗ-ਅ

ਨੋਟ :— ਇਸ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਲੇਖ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਕੋਈ ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ 4 ਪੇਜਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਹੋਵੇ।

1. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਡਰਗ ਦੀ ਆਦਤ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਪਿੱਛੇ ਕਾਰਣਾਂ ਉਪਰ ਇੱਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

2. ਕੈਨਬਿਸ (Cannabis) ਦੇ ਲੱਛਣਾਂ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।
3. ਐਮਫੇਟਾਮਾਇਨ (Amphetamine) ਦੇ ਲਘੂ ਅਤੇ ਦੀਰਘ ਅਵਧਿ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
4. ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਲਘੂ ਅਤੇ ਦੀਰਘ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।

2×10=20

ਭਾਗ-ੲ

ਨੋਟ :— ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਕੋਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ 5 ਪੇਜਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਹੋਵੇ।

1. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਆਦਤ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।
2. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਨਸ਼ੀਲੀ ਦਵਾਈ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।

1×15=15

(Hindi Version)

भाग-क

नोट :— इसमें पांच लघुउत्तरीय प्रश्न दिए गए हैं। परीक्षार्थी कोई तीन प्रश्न करें। प्रत्येक प्रश्न के 5 अंक हैं। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर 2 पृष्ठों से अधिक न हो।

1. ड्रग्स से आपका क्या अभिप्राय है ?
2. ड्रग एण्ड कास्मैटिक एक्ट ऑफ इंडिया के अनुसार ड्रग्स क्या हैं ?
3. इस्तेमाल के आधार पर ड्रग्स के प्रकार लिखिए।
4. ड्रग निर्भरता के बारे में लिखिए।
5. ड्रग की लत के पीछे कोई तीन कारण लिखिए।

3×5=15

Exam. Code : 103201
Subject Code : 1291

B.A./B.Sc. 1st Semester
BOTANY (Diversity of Microbes)
Paper-I-A

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—35

Note : Attempt **five** questions in all. Question No. 1 is compulsory. Each question carries **7** marks.

1. Give short answers (**3-4** lines) to each of the following :
 - (a) Define mycoplasma.
 - (b) Give the scientific binomial name of button mushroom.
 - (c) Which type of ascocarp is present in *Chaetomium* ?
 - (d) Classify *Sargassum* giving reasons.
 - (e) What do you understand by binary fission ?
 - (f) Name the most important component of fungal and bacterial cell wall.
 - (g) Name any two algal species which yield agar-agar.
2. Write short notes on the following :
 - (a) Reproduction in bacteria
 - (b) Nutrition in bacteria.
3. With the help of examples, describe the economic importance of algae.

4. Give an account of the distribution, general characters and range of cell structures found in cyanobacteria.
5. Draw labelled diagrams of the following :
 - (a) Acervulus of *Colletotrichum*
 - (b) Sporophore of *Agaricus*
 - (c) Cleistothecium of *Eurotium*
 - (d) Budding cells of *Saccharomyces*
 - (e) Sporangiphore and sporangium of *Mucor*
 - (f) Sporangium of *Phytophthora*
 - (g) Uredospore of *Puccinia*.
6. Write briefly on the following :
 - (a) Differences between viruses and bacteria
 - (b) Differences between Ascomycotina and Zygomycotina.
7. Describe the important features and life history of *Volvox*.
8. Describe the types of lichens you have studied. Briefly describe their ecological importance.
9. Describe the important features and life history of *Polysiphonia*.

कन्या महा विद्यालय पुस्तकालय

जालन्धर शहर

Exam. Code : 103201

Subject Code : 1292

B.A./B.Sc. 1st Semester

BOTANY

Paper—I (B)

(Diversity of Cryptogams)

Time Allowed—3 Hours] [Maximum Marks—35

Note :— Attempt *five* questions in all. Question No. 1 is compulsory. Each question carries 7 marks.

1. (i) What is the characteristic common to bryophytes and pteridophytes ?
(ii) What is the difference between elaters of *Marchantia* and of *Equisetum* ?
(iii) Define Heterospory.
(iv) Define Actinostele.
(v) How is columella of *Anthoceros* different from that of *Funaria* ?
(vi) What is ligule ?
(vii) What is gemma ? Explain its germination.
2. Draw neat labeled diagrams of the following :
(i) V.S. sporophyte of *Anthoceros*.
(ii) V.S. capsule of *Funaria*.

3. How does the thallus of *Anthoceros* differ from that of *Marchantia* morphologically as well as anatomically ?
4. Explain sexual reproduction in *Funaria*.
5. What type of alternation of generations is present in bryophytes ? Explain the life cycle of bryophytes.
6. Explain in detail the sporophyte of *Selaginella*.
7. Describe the structure and reproduction in *Rhynia*.
8. Give an illustrated account of morphological as well as anatomical features of sporophyte of *Marsilea*.
9. Explain the structure of fertile leaflet of *Pteris*, giving the dehiscence of sporangia also.

कन्या महा विद्यालय पुस्तकालय

Exam. Code : 103201

Subject Code : 1296

B.A./B.Sc. 1st Semester

CHEMISTRY

(Inorganic Chemistry—I)

Time Allowed—Three Hours] [Maximum Marks—35

PART—A

Note :— All questions are compulsory. Each question carries 1 mark.

1. Give electronic configuration of iron(III) ions.
2. Name and draw various orbitals possible for $n = 3$ and $l = 1$.
3. Calculate effective nuclear charge for one of the outer electrons (2p) of oxygen atoms.
4. Define isoelectronic ions. Give one example.
5. BeF_2 molecule is linear while SF_2 is angular though both are triatomic. Why ?
6. Calculate the percentage ionic character in HCl molecule. Electronegativities of H and Cl are 2.1 and 3.0 respectively.
7. Melting point of NaCl is higher than that of AlCl_3 . Why ?
8. Give the coordination numbers of Ca^{2+} and F^- ions in calcium fluoride structure.

105301 : Code . **PART—B**

Note :— Attempt any **TWO** questions from each section.
Each question carries **4.5** marks.

SECTION—I

9. Calculate the kinetic energy of moving electron which has a wavelength of 4.5 pm.
[Given : Mass of electron = 9.1×10^{-31} kg;
 $h = 6.63 \times 10^{-34}$ kg m² s⁻¹]
10. Write Schrodinger wave equation for hydrogen atom. What are the various parameters used in the equation ? Also discuss the significance of ψ and ψ^2 .
11. What is ionization energy ? Discuss various factors which affect ionization energy and give its variation in a period and in a group in periodic table.

SECTION—II

12. What do you understand by hybridization ? Discuss the shapes of PF₅, XeF₄ and IF₇ on the basis of hybridization.
13. Draw energy level diagram of CN molecule. Calculate its bond order.
14. What are electron deficient molecules ? Explain them with suitable examples.

SECTION—III

15. Explain how Born-Haber cycle is used to calculate the lattice energy of NaCl.
16. Discuss Fajan's rules.
17. Write short notes on :—
 - (i) Frenkel defects
 - (ii) Schottky defects
 - (iii) van der Waals forces.

कन्या महा विद्यालय पुस्तकालय

जालन्धर शहर

Exam. Code : 103201

Subject Code : 1297

B.A./B.Sc. Ist Semester

CHEMISTRY

(Organic Chemistry—I)

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—35

PART—A (Compulsory)

Note :— Attempt ALL the questions, each question carries 1 mark.

1. Why ethylamine is more basic than aniline ? Explain.
2. Differentiate between homolytic and heterolytic bond cleavages.
3. What is Lindlar's catalyst ? Give one example of its importance.
4. Why acetic acid is a weaker acid than formic acid ? Explain.
5. Write mechanism of epoxidation of alkenes.
6. What are annulenes ? Give one example.
7. Out of vinyl halide and alkyl halide which is more reactive and why ?
8. Which isomer of C_5H_{12} has least boiling point and why ?

1×8=8

PART—B

SECTION—I

Note :— Attempt any **two** questions, each question carries 4½ marks.

9. (a) What is difference between inductive and electromeric effect ? 1½
- (b) Define hydrogen bond. What are conditions for its formation ? Explain types of hydrogen bonds and their consequences. 3
10. (a) Define carbenes. Write note on their types, structure and generation. 3½
- (b) Calculate formal charge on nitronium ion and methylene carbene. 1
11. (a) Discuss Wurtz reaction with mechanism. What are its limitations ? 2½
- (b) Discuss evidences in favour of free radical mechanism of halogenations of alkanes. 2

SECTION—II

Note :— Attempt any **two** questions, each question carries 4½ marks.

12. (a) Dehydration of both 1-butanol and 2-butanol give same product mixture. Explain the formation of products giving mechanism of the reaction. 2½
- (b) Discuss the mechanism of addition of hypohalous acid to alkenes. 2

कन्या महा विद्यालय पुस्तकालय
जालन्धर शहर

13. (a) How do you account for acidic character of ethyne ? 2½

- (b) Discuss mechanism of addition of water to alkyne. 2

14. Compare and contrast S_N1 and S_N2 reaction mechanisms. Discuss various factors which affect these reaction mechanisms. 4½

SECTION—III

Note :— Attempt any **two** questions, each question carries 4½ marks.

15. (a) Discuss Baeyer's strain theory. What are its limitations ? 3
- (b) Write a note on banana bonds in cyclopropane. 1½
16. (a) What are aromatic, antiaromatic and non-aromatic compounds ? Give one example of each. 3
- (b) How will you convert benzene into :
 - (i) acetophenone
 - (ii) chlorobenzene ? 1½
17. (a) Discuss the mechanism of nitration of benzene clearly indicating σ and π -complexes. Draw energy profile diagram for the same. 2½
- (b) Chlorine is deactivating but *o,p*-directing. Explain. 2

Exam. Code : 103201

Subject Code : 1301

B.A./B.Sc. Ist Semester

FOOD SCIENCE & QUALITY CONTROL

(FSQC : I Food Chemistry and Nutrition)

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—75

Note :- Attempt any **five** questions in all with at least **two** from each Part and not more than **two** from any Part.

PART—I

I. (a) Discuss interrelationship between nutrition and health.

5

(b) Discuss modification of food protein during processing and storage.

5

(c) What is role of fat in organoleptic characteristics ?

5

II. Discuss the sources, functions, requirements and deficiency diseases of following :

(a) Vitamin B complex

(b) Vitamin C

(c) Vitamin A.

5×3=15

III. (a) Give the importance of basic five food groups.

7½

(b) What are the deficiency effects of water on health ?

7½

PART—II

IV. Discuss in detail the processing and nutritional value of breakfast cereals.

15

V. Give nutritional value of paneer and buttermilk. How are milk and milk products spoiled ?

15

PART—III

VI. Discuss the grading and quality parameters of eggs. How are eggs spoiled ? What is their nutritional value ?

15

VII. Elaborate in detail the nutritional aspects of raw and processed fruits and vegetables. How can these be stored to enhance their shelf life ?

15

कन्या महा विद्यालय पुस्तकालय

जालन्धर शहर

Exam. Code : 103201

Subject Code : 1305

B.A./B.Sc. 1st Semester

MICROBIOLOGY (Fundamentals of Microbiology)

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—75

Note :- Q. No. 1 is compulsory. Attempt **one** question from each unit. All questions carry equal marks.

1. Write briefly :

- (a) Define Microbiology
- (b) Heterotroph
- (c) Ribosomes in prokaryotes
- (d) Flagella
- (e) Pure culture
- (f) Simple staining
- (g) Capsule
- (h) Broth culture
- (i) UV irradiation
- (j) Virus.

$10 \times 1\frac{1}{2} = 15$

UNIT-I

2. Write short notes on :

- (a) Tyndall
- (b) Antonie an Leeuwenhoek
- (c) Germ theory of life.

$3 \times 5 = 15$

3. Describe Whittakers system of classification.

15

UNIT-II

4. Describe principle and working of dark field microscope.
What are its applications ? 15
5. Describe fine structure of a Gram negative bacterial cell wall. 15

UNIT-III

6. How can you classify the bacteria on the basis of their requirement for carbon, electron and energy ? 15
7. What are the different methods for control of microorganisms ? 15

UNIT-IV

8. How can you quantify growth of microorganisms ? 15
9. Explain epidemiology of transmission of viral diseases. 15

कन्या महा विद्यालय पुस्तकालय

जालंधर गहर

Exam. Code : 103201

Subject Code : 1306

B.A./B.Sc. 1st Semester

CLINICAL NUTRITION & DIETETICS

Paper—A

(Basic Nutrition)

Time Allowed—3 Hours] [Maximum Marks—40

Note :— Attempt *five* questions in all. Question No. 1 is compulsory.

I. Write short notes on :

(a) Rickets

(b) Reasons for cooking food

(c) Sprouting

(d) Balanced diet.

4×2=8

II. Explain the functions and deficiency of Niacin (vitamin B₃). 8

III. Define Basal Metabolic Rate (BMR) and discuss the factors affecting BMR. 8

IV. What are the different methods of cooking ? Explain any one in detail. 8

V. Explain the functions and deficiency of Iodine. 8

VI. What do you mean by the term 'Food' ? Discuss the important functions of food. 8

VII. Classify Proteins. Write its functions and deficiency. 8

VIII. What is the difference between saturated and unsaturated fatty acids ? Why unsaturated fatty acids are important for us ? 8

Note: — Attempt five questions in all. Question No. I is compulsory.

I. Write short notes on :

- (a) Kicks
- (b) Reasons for cooking food
- (c) Sprouting
- (d) Balanced diet

II. Explain the functions and deficiency of Nicotin (Vitamin B). 8

III. Define Basal Metabolic Rate (BMR) and discuss the factors affecting BMR. 8

IV. What are the different methods of cooking ? Explain any one in detail. 8

कन्या महा विद्यालय पुस्तकालय

जालन्धर राहर

Exam. Code : 103201

Subject Code : 1308

B.A./B.Sc. 1st Semester

PHYSICS (Mechanics)

Paper—A

Time Allowed—Three Hours] [Maximum Marks—35

Note :— Section A is compulsory. Attempt **ONE** question from each of the Sections B, C, D and E.

SECTION—A

- I. 1. What does the term translational invariance imply ?
2. Prove that $\hat{r} \times \hat{\theta} = \hat{\phi}$.
3. What are turning points ? What are the number of turning points in an ellipse ?
4. What do you mean by Gallilean Invariance ?
5. No Cyclones are set up at equator. Explain.
6. Define impact parameter. Give its significance.
7. Define precession. 1×7=7

SECTION—B

- II. (i) Derive an expression for the velocity of a particle moving in spherical polar coordinates. 5
- (ii) The spherical polar coordinates of a point are (16, 60°, 30°). Find the Cartesian Coordinates. 2

OR

- III. Show that the rotational invariance of space leads to law of conservation of angular momentum. 7

SECTION—C

- IV. (i) Show that a two body central force problem can be reduced to an equivalent one body problem. 4

- (ii) Using differential equation of the orbit under central force. Find the force law if the orbit $r = e^{b\theta}$. 3

OR

- V. Determine the turning points in the trajectory of a particle moving under central force. Show how energy is related to its shape. 7

SECTION—D

- VI. Derive an expression for the force acting on a particle in a rotating frame. 7

OR

- VII. Find the expression for deviation of a freely falling body from vertical due to coriolis force. 7

SECTION—E

- VIII. Find an expression for Rutherford scattering process. 7

OR

- IX. Show that the angular momentum \vec{L} of a rigid body is given by $\vec{L} = \vec{I}\vec{\omega}$ where $\vec{\omega}$ is angular velocity. Show that \vec{I} is a tensor of second rank. 7

कन्या महा विद्यालय पुस्तकालय

जालन्धर गहर

Exam. Code : 103201

Subject Code : 1309

B.A./B.Sc. 1st Semester

PHYSICS (Electricity and Magnetism)

Paper—B

Time Allowed—Three Hours] [Maximum Marks—35

- Note :—** (1) There are **five** Sections i.e. A, B, C, D and E.
 (2) Section A is compulsory.
 (3) Attempt **ONE** question from each section.
 (4) All questions carry equal marks.

SECTION—A

1. (a) Is the volume charge density invariant ? How ?
 (b) What do you understand by point charge in physics ?
 (c) What will be the value of \vec{E} :
 (i) in a region where potential v is constant
 (ii) at a point where potential v is zero ?
 (d) Can two equipotential surfaces intersect ? Explain.
 (e) What do you understand by monopole and quadrupole ?
 (f) Two parallel wires separated by 10 cm are carrying current 5 A each in the same direction. Find the magnitude and nature of force between them.
 (g) What do you mean by atomic dipole ? $7 \times 1 = 7$

SECTION—B

2. (a) Explain what do you understand by gradient of a scalar function ? Give its physical interpretation.
(b) Prove that curl of gradient U is zero. 5+2
3. (a) Define electric flux and electric flux density. Establish relation between them. Write their SI units.
(b) Prove that the total flux over a surface due to a charge lying outside is zero. 5+2

SECTION—C

4. (a) State and prove Stoke's theorem.
(b) Electric potential at a point is given by $V = x^2y + 2z$. What are the components of electric field at that point ? 5+2
5. (a) Prove that the line integral of the electrostatic field between two points is path independent.
(b) An electrostatic field is curl free. Explain why ? 5+2

SECTION—D

6. (a) Derive the continuity equation
$$\text{div } \vec{J} + \frac{\partial \rho}{\partial t} = 0.$$

What form will it take for steady current ?

- (b) In copper there are 10^{22} free electrons per cm^3 , all of which contribute to a current 1 A in a wire of copper of 0.01 cm^2 cross-sectional area.

Calculate : (i) average drift speed of electron in copper

(ii) the electric field in the wire.

Given resistivity of copper is $1.6 \times 10^{-6} \Omega\text{m}$.

4+3

7. Derive the expressions for :

(i) electrical conductivity

(ii) electrical resistivity

in terms of :

(a) mass of an electron

(b) charge on electron

(c) mean free time

(d) the conduction electron density. 7

SECTION—E

8. Find an expression for the electric field of a point charge moving with a uniform velocity. 7
9. Derive the expressions for :
(i) Differential form of Ampere's law for magnetic materials.
(ii) Integral form of Ampere's law for magnetic materials. 4+3

कन्या महा विद्यालय पुस्तकालय
जालन्धर शहर

Exam. Code : 103201

Subject Code : 1311

B.A./B.Sc. Ist Semester

ZOOLOGY ZOO-IA (Cell Biology)

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—35

Note :— Section A is compulsory, each question carries **one** mark. Attempt any **four** questions from Section B, selecting at least **one** from each Unit.

SECTION-A

1. Explain the following terms :

- (i) Fixation
- (ii) GERL complex
- (iii) Exocytosis
- (iv) Suicidal bag
- (v) Cell transformation
- (vi) Nuclear pore complex
- (vii) TEM.

1×7=7

SECTION-B

UNIT-I

2. Write a note on the principle and working of a phase contrast microscope. 7
3. Explain the principle and working of SEM. 7

UNIT-II

4. Name various models proposed for plasma membrane. Which structure best explains the characteristics of plasma membrane ? 7
5. Write a note on endoplasmic reticulum. 7

UNIT-III

6. Describe the structure and function of golgi complex. 7
7. Explain the structure and function of lysosome. 7

UNIT-IV

8. Write a detailed note on the structure and function of nuclear membrane. 7
9. Write notes on the following :
 - (i) Cell transformation
 - (ii) Nucleolus.

$$3.5 \times 2 = 7$$

30.12.17 (M)

कन्या महा विद्यालय पुस्तकालय

जालन्धर शहर

Exam. Code : 103201

Subject Code : 1317

B.A./B.Sc. Ist Semester

BIOINFORMATICS

(Fundamentals of Computers, Molecular Biology &
rDNA Technology)

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—75

Note :— Question 1 is compulsory. Candidates are required to attempt **one** question from each unit.

1. Write short notes on the following terms :

(a) Minicomputers

(b) ROM

(c) WAN

(d) HTML

(e) FTP

(f) RNA

(g) Transcription

(h) Translation

(i) Tryptophan operon

(j) Physical maps.

$1\frac{1}{2} \times 10 = 15$

UNIT—I

2. Explain in detail the evolution and generations of computers. Also differentiate between minicomputers and supercomputers. 15
3. Introduce the term MS PowerPoint. Write down important elements of PowerPoint, text formatting and methods of creating, opening and saving a PowerPoint file. 15

UNIT—II

4. Comparatively illustrate properties and applications of Mobile Computing, E-mail and World Wide Web. 15
5. What is internet ? Explain basic concepts of intranet and extranet. Also discuss important parameters of computer networks and security. 15

UNIT—III

6. What are amino acids and proteins ? Explain secondary, tertiary and quaternary structures of proteins using suitable examples. 15
7. Explain in detail the mechanism of translation in bacteria. Outline important features of the Genetic Code. 15

UNIT—IV

8. Discuss methods and significance of regulation of gene expression in bacteria and eukaryotes. Describe properties and regulation of lactose operon. 15
9. Write illustrated notes on :
 - (a) Restriction digestion
 - (b) PCR and
 - (c) Plasmid vectors. 15

कन्या महा विद्यालय पुस्तकालय

जालन्धर

Exam. Code : 103203

Subject Code : 1094

B.A./B.Sc. 3rd Semester
ENGLISH COMPULSORY

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—50

Note :— Attempt **ALL** questions.

SECTION—A

1. Do any **sixteen** as directed :

- (i) I always feel _____ when the Sun is shining.
(happy/happily) Put in the correct word
- (ii) Hurry up ! You're always so _____.
(slow/slowly) Put in the correct word
- (iii) Mike keeps fit by playing tennis reg _____.
(Complete the sentence with an adverb)
- (iv) Lucy's German is very _____.
(Put in good or well)
- (v) Judy is a good tennis player. She hits the ball hardly.
(Correct the underlined word)
- (vi) I couldn't believe the news. It was _____ shock.
(Put in so, such or such a)

- (vii) I can't run very far. I'm not _____.
(Complete the sentences using enough + Fit/well)
- (viii) This coffee is very weak. I like it a bit _____.
(Complete the sentence using a comparative form)
- (ix) Her illness was _____ we thought at first.
(much/serious) (Use much/a bit + a comparative form)
- (x) I didn't spend as much money as you. You _____.
(Write a new sentence with the same meaning)
- (xi) I can't reach as high as you. You are taller _____.
(Complete the sentence with than or as)
- (xii) He's a very dangerous criminal. He _____ the country.
(Complete the sentence using Superlative + Preposition)
- (xiii) Joe doesn't like very much football.
(Correct the word order in the sentence)
- (xiv) (the Party/very much/everybody enjoyed)
(Put the parts of the sentence in the correct order)
- (xv) Catherine is very generous. (always)
(Rewrite the sentence to include the word in brackets)

- (xvi) Sue has been all over the world. (the Antarctic)
(Make sentence with even using the words in brackets)
- (xvii) This letter is for Susan. Can you give it to her _____
you see her ? (Put in in case or if)
- (xviii) You can borrow the money providing _____.
(Use your own ideas to complete this sentence)
- (xix) I met Mike _____ I was shopping.
(Put in during or while)
- (xx) There was a collision between a bus and a car.

A bus collided _____.

(Complete the second sentence so that it means the same as the first)

1×16=16

SECTION—B

2. (A) Complete the sentences with words from the list below. Do any **six** :
- tend, regular, sufficient, factors, diagnose, expertise, access to, treatments, prevent, survive.
- (i) A vitamin deficiency occurs when a person's diet does not have _____ vitamins to maintain good health.

- (ii) We need to _____ heart disease as early as possible if we want to increase our chances of treating it successfully.
- (iii) Because early diagnosis is important, you should have _____ examinations by your doctor.
- (iv) Some people _____ not to think about their health until they become ill. Clearly they still don't understand the importance of prevention.
- (v) Stress and smoking are _____ that increase the risk of heart disease. Two others are diabetes and high blood pressure.
- (vi) Medical scientists are researching new ways to fight cancer. Some of these _____ have been successful in studies on human patients.
- (vii) Because of Modern medicine, many people _____ diseases and injuries that would have killed them several decades ago.
- (viii) It takes many years of study, training, and hard work to develop the _____ that is needed to become a world-class heart surgeon.

- (ix) Health education teaches people to help _____ disease, for example, by following a healthy diet and exercising regularly. $1 \times 6 = 6$

(B) In the following sentences, circle the view markers and highlight the opinions. Do any **THREE** :

- (i) Most people who have not lived in cultures other than their own assume that the rules for polite speech and behaviour are universal.
- (ii) People who watch a great deal of television tend to perceive the world as more violent than it really is.
- (iii) A frequent allegation that is made about people between the ages of eighteen and twenty-five is that they have no interest in politics.
- (iv) The researchers argue that much more information is needed before anyone can adequately describe how people adjust to life in a new culture.
- (v) Relations between the company and its workers worsened after the employees charged that the company wanted to destroy their union.

- (vi) Among Americans, a common perception is that most immigrants enter the United States illegally. $2 \times 3 = 6$

3. Attempt any **two** questions :

- (i) What does "close" suggest in music and in spring ?
(In the poem "VIRTUE")

- (ii) Who are the powers that Belinda worships and why ?
(In the poem "BELINDA'S DRESSING TABLE")

- (iii) What happens in the cave ?

(In the poem "LA BELLE DAME SANS MERCI")
 $4 \times 2 = 8$

SECTION—C

4. Explain the given stanza with reference to the context :

"Sweet day, so cool, so calm, so bright,

The bridal of the earth and sky :

The dew shall weep thy fall tonight;

For thou must die."

OR

"O what can ail thee, knight-at-arms,

So haggard and so woe-begone ?

The squirrel's granary is full,

And the harvest's done.

$7 \times 1 = 7$

5. Write an essay on any one topic :

THE PROBLEM OF UNEMPLOYMENT

OR

THE VALUE OF GAMES.

7

ਕਨਯਾ ਮਹਾ ਵਿਦਿਆਲਯ ਪੁਸਤਕਾਲਯ

Exam. Code : 103203

Subject Code : 1095

B.A./B.Sc. 3rd Semester

PUNJABI COMPULSORY

Time Allowed—3 Hours] [Maximum Marks—50

ਨੋਟ : ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ।

1. ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਸਾਰ ਲਿਖੋ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ :
ਕੰਬਦੀ ਕਲਾਈ, ਤਾਜਮਹੱਲ। 15
2. ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਇਕਾਂਗੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ :
ਸੁਹਾਗ, ਜਫ਼ਰਨਾਮਾ।

ਜਾਂ

ਕਿਸੇ ਦੋ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਪਾਤਰ-ਉਸਾਰੀ ਕਰੋ :

- ਜ਼ੀਨਤ, ਵਜ਼ੀਰਾ, ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਚੰਦ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ। 15
3. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪੈਰ੍ਹੇ ਦੀ ਇੱਕ ਤਿਹਾਈ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਖੇਪ ਰਚਨਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਢੁੱਕਵਾਂ ਸਿਰਲੇਖ ਵੀ ਲਿਖੋ :

ਮਿੱਤਰਤਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਲਾਭ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮਿੱਤਰ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ, ਡਰ, ਆਸ ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਆਦਿ ਦੇ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਭਾਵਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਮਨ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਅੱਗੇ ਫੇਲ ਕੇ ਹਲਕੇ ਫੁੱਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਸ਼ਰੀਰਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਅਸੀਂ ਦਵਾਈ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਦਿਲ-ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਸੱਚਾ ਮਿੱਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਿੱਤਰ ਨਾਲ ਭਾਵਾਂ ਦੇ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਦੁੱਖ ਘੱਟਦਾ ਹੈ। ਮਿੱਤਰ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚੋਂ ਉਲਝਣਾਂ ਤੇ ਭੁਲੇਖੇ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਲਝਣਾਂ, ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਤੇ ਅਸਥਿਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਫਸੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸੱਚੇ-ਮਿੱਤਰ ਕੋਲੋਂ ਜਦੋਂ ਚੰਗੀ ਸਲਾਹ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਅਗਵਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਿੱਤਰਤਾ ਪੂਰਨਤਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਮਿੱਤਰ ਤੋਂ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਭਰੀ ਸਲਾਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੱਚਾ ਮਿੱਤਰ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹਿਚਕਚਾਹਟ ਦੇ ਸਾਡੀਆਂ ਉਣਤਾਈਆਂ ਤੇ ਘਾਟਿਆਂ ਵਲ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਦੁਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਉਸਾਰੂ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। 10

4. ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਆਕਰਨਿਕ ਇਕਾਈਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ-ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਨ ਦੱਸੋ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਇਕਾਈ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ। 10